

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Vyhodnocení kompenzačních bonusů poskytovaných
v souvislosti s pandemií Covid-19**

Bc. Michaela Lesová

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Michaela Lesová

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Vyhodnocení kompenzačních bonusů poskytovaných v souvislosti s pandemií Covid-19

Název anglicky

Evaluation of Compensation Bonuses Provided in Connection with the Covid-19 Pandemic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je na základě analýzy vyhodnotit dopady kompenzačních bonusů poskytovaných v souvislosti s pandemií Covid-19 a navrhnout možná doporučení související s danou problematikou.

Metodika

Teoretická východiska diplomové práce budou zpracována prostřednictvím kompilace poznatků z odborné literatury, aktuálních právních předpisů a dalších relevantních zdrojů se zaměřením na daně z příjmů fyzických a právnických osob v souvislosti s pandemií Covid-19.

Na základě analýzy zjištěných dat budou vyhodnoceny dopady poskytnuté podpory ve formě kompenzačních bonusů v souvislosti s pandemií Covid-19. Dopady budou analyzovány a hodnoceny z hlediska poskytovatele i příjemců kompenzačních bonusů se zaměřením na oprávněnost čerpání dané podpory. Následně budou navržena možná doporučení s touto problematikou související.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

kompenzační bonus, podpora, plátce, fyzická osoba, daň, covid-19, pandemie, kompenzace

Doporučené zdroje informací

- BUNDESHANDLER. Coronavirus: Wo stehen wir in der Pandemie und wie handeln wir? Der Bundesadler [online]. © 2021. Dostupné z: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/coronavirus>
- FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. Nový kompenzační bonus (2021). Finanční správa [online]. © 2013. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/media-a-verejnost/nouzovy-stav/novy-kompenzacni-bonus-2021>
- KRASTEV, Ivan. Is It Tomorrow Yet: Paradoxes of the Pandemic. Altem Lane, 2020. ISBN 9780241483459.
- KUBÁTOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-841-3.
- MARKOVÁ, Hana. Daňové zákony 2020. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 8027114713.
- ŠIROKÝ, Jan. Daňové teorie: s praktickou aplikací. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-005-8.
- VANČUROVÁ, Alena, Lenka LÁCHOVÁ a Hana ZÍDKOVÁ. Daňový systém ČR 2020. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 8075988876.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 ZS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Gabriela Kukulová, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 21. 9. 2021

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 10. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 21. 11. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci " Vyhodnocení kompenzačních bonusů poskytovaných v souvislosti s pandemií Covid-19" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.11.2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Gabriele Kukulové, MBA, Ph.D. za odborné vedení a připomínky při zpracování diplomové práce.

Vyhodnocení kompenzačních bonusů poskytovaných v souvislosti s pandemií Covid-19

Abstrakt

Hlavním cílem diplomové práce je na základě analýzy vyhodnotit dopady kompenzačních bonusů poskytovaných v souvislosti s pandemií Covid-19 a navrhnout možná doporučení související s danou problematikou. V metodice jsou podrobně popsány postupy pro vyhodnocení dopadů kompenzačních bonusů poskytovaných v souvislosti s pandemií Covid-19. V teoretické části diplomové práce jsou vysvětleny základní pojmy, jako je státní rozpočet a daňový systém, teoretické vymezení viru Covid-19 a jeho následky a kompenzační bonusy. Analytická část je rozdělena do dvou částí. V první části bude využita metoda analýzy, pomocí které budou analyzovány poskytnuté bonusy v České republice, jejichž cílem je zmírnit dopady pandemie viru Covid 19 na malé firmy. Smyslem této první kapitoly analytické části práce bude poukázat na finanční obnosy, které byly firmám poskytnuty a na počet žádostí, které byly přijímány ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí. Druhá část analytické části práce následně bude popisovat dopady poskytnutých bonusů na vybrané ekonomické ukazatele v České republice. Zde budou zkoumána a vyhodnocena různá sekundární data. Smyslem je poukázat, zda pomocí poskytnutých bonusů bylo dosaženo požadovaných efektů na ekonomiky České republiky. Na základě analýzy zjištěných dat budou vyhodnoceny dopady poskytnuté podpory ve formě kompenzačních bonusů v souvislosti s pandemií Covid-19.

Klíčová slova: kompenzační bonus, podpora, plátce, fyzická osoba, daň, covid-19, pandemie, kompenzace

Evaluation of Compensation Bonuses Provided in Connection with the Covid-19 Pandemic

Abstract

The objective of my Master Thesis is to analyse the effects of monetary compensations (bonuses) granted throughout the Covid-19 Pandemic and to evaluate the results and to propose solutions based on the analysis. The chapter Methodology contains a detailed description of the methods of evaluation of the effects of monetary compensations (bonuses) granted throughout the Covid-19 Pandemic. The Theoretical part of the Thesis provides an explanation of the key terms of this Thesis, such as: Government Budget, Tax System and Taxation, and a theoretical definition of the Covid-19 Virus and it's impact on monetary compensation (bonuses). The Analytical part of this Thesis is further divided into two parts. The first part deals with the volume of the monetary compensation (bonuses) granted to businesses, and the number of applications that the Ministry of Labour and Social Affairs (MPSV) has received. The second part deals with the effects that granting monetary compensation (bonuses) has on economic indicators in the Czech Republic. This part contains an analysis and evaluation of secondary data. The objective is to show if granting monetary compensation (bonuses) has had the desired effects on the economy of the Czech Republic. Based on the analysis of the obtained data, the evaluation of the effects of financial support, in this case the granting of monetary compensation (bonuses) throughout the Covid-19 Pandemic will be concluded.

Keywords: Compensation bonus, subsidy, taxpayer, entrepreneur, tax, Covid-19, pandemic, compensation

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika.....	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	16
3.1 Státní rozpočet a daňový systém	16
3.1.1 Státní rozpočet	16
3.1.2 Daňový systém	18
3.2 Teoretické vymezení viru Covid 19 a jeho celosvětový dopad	21
3.2.1 Charakteristika viru Covid 19	21
3.2.2 Psychologické a sociologické dopady pandemie viru Covid 19	24
3.2.3 Ekonomické dopady pandemie viru Covid 19	25
3.3 Pandemie viru Covid 19 v České republice	30
3.3.1 Vládní nařízení v České republice proti šíření viru Covid 19	30
3.3.2 Dopady na českou ekonomiku.....	33
3.3.3 Podpora vlády v době pandemie viru Cov 19 zaměřením kompenzační bonus 36	
4 Analytická část	45
4.1 Analýza kompenzačních bonusů.....	45
4.1.1 Kompenzační bonusy na jaře 2020.....	45
4.1.2 Kompenzační bonusy podzim 2020	47
4.1.3 Kompenzační bonusy 2021	49
4.1.4 Shrnutí kompenzačních bonusů a komparace se zahraničím	51
4.2 Dopad kompenzačních bonusů na českou ekonomiku.....	56
4.2.1 Vývoj HDP	56
4.2.2 Veřejné finance a daňové příjmy.....	59
4.2.3 Vývoj nezaměstnanosti.....	63
4.2.4 Vývoj počtu podniků	66
5 Výsledky a diskuze.....	67
5.1 Vyhodnocení výzkumných otázek	67
5.2 Definování doporučení.....	70
6 Závěr	73
7 Seznam použitých zdrojů	75

Seznam obrázků

Obrázek 1 Daňová soustava v České republice	19
---	----

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj kompenzačních bonusů jaro 2020.....	46
Tabulka 2 Vývoj kompenzačních bonusů jaro 2020 v tis. Kč	46
Tabulka 3 Vývoj kompenzačních bonusů jaro 2020 v tis. Kč	49
Tabulka 4 Celkové kompenzační bonusy	52
Tabulka 5 Boj států s pandemií (podíl na HDP)	53
Tabulka 6 Vývoj státního dluhu.....	62
Tabulka 7 Vývoj počtu fyzických osob	66
Tabulka 8 Vývoj přijatých a kladně vyřízených žádostí.....	68

1 Úvod

Pandemie nemoci Covid 19 vstoupila prvně do našich životů v roce 2019. To znamená, že již dva roky mění prakticky každý aspekt života lidstva. V první polovině roku 2020 zavedly vlády po celém světě náhlá a přísná opatření, která měla zabránit šíření koronaviru. V této první vlně, která byla vymezena od jara do června roku 2020, se nákaza projevila v České republice jako velmi nízká, v řádu stovek osob. Tím by se dala přijatá opatření vládou chápat za úspěšná, neboť byla z pohledu jiných zemí velmi přísná. Avšak koncem roku 2020 a na jaře roku 2021 následovala druhá a třetí vlna pandemie, ve které se nakazilo kolem 1,5 milionu obyvatel v České republice. Celosvětově se pak nakazilo okolo 226 milionů lidí. Proč byla v rámci druhé a třetí vlny situace v České republice mnohem dramatičtější? Na tuto otázku se vedly nesčetné debaty. Někteří hledali příčinu ve vládě, která váhavě a pomalu, mnohdy chaoticky i nesystémově přijímala opatření a tím nedokázala stát dostatečně připravená na další vlny pandemie. Dalšími důvody jsou různé mutace viru, které jsou agresivnější i nakažlivější. Ať je důvod pochybností jakýkoliv, podobné černé scénáře o pandemické nákaze, byly zjištěny ve většině vyspělých zemí světa. V současné době stojí celý svět na prahu čtvrté vlny, která by neměla být díky výrazné proočkovanosti lidstva tak decimující.

Výsledky této bezprecedentní pandemie jsou však dalekosáhlé a mají dopad nejen zdravotní, ale především ekonomický, sociální a psychologický. Na světě zemřelo téměř 5 milionů osob na onemocnění spojené s Covid 19. Z nárůstu smrtelnosti lidé pociťovali frustraci, zdecimování a strach, kdy desítkám milionů lidí po celém světě hrozí chudoba. Kde miliony podniků po celém světě čelí existenční hrozbě a téměř polovina z 3,3 miliardy pracovní síly, je ohrožena ztrátou zaměstnání. Pandemie zasáhla také celý potravinový systém a odhalila jeho křehkost. Tím odhalila nepřipravenost globálního zdravotnictví na další případné pandemie různých virů a poukázala tak na problémy z pohledu financování nebo nedostatečného vybavení nemocnic, atd. Uzavřením hranic, docházelo k výraznému omezení obchodu, kdy opatření zabraňující vstupu na trh bránilo zemědělcům v přístupu na trhy, včetně nákupu vstupů a prodeje jejich produktů. Omezení zahraničního obchodu způsobilo četné výpadky v dodávkách nejrůznějších vstupů nejen u výrobků, ale i služeb. Například - nedostatek mikročipů, kvůli kterým se v České republice nevyrobí cca 70 000 osobních automobilů. To je jen výčet některých důsledků pandemie.

Pro snížení nastalých ekonomických problémů a dalších návazných hrozeb přijaly téměř všechny vyspělé státy světa různá opatření a stejně tak i různé integrační seskupení, jako je Evropská unie a vyčleňují pro boj s pandemií obrovské finanční obnosy. Cílem těchto opatření je snížit ekonomické dopady pandemie koronaviru, zlepšit situaci lidstva v boji s tímto virem a co nejvíce jej eliminovat. Tato opatření byla nejrůznějšího charakteru, kdy vznikaly různé investiční iniciativy ze strany Evropské unie, byly mobilizovány hotovostní rezervy v kohezní politice a vlády podpořily zaměstnance, kteří kvůli opatřením nemohli pracovat. Byly zřízeny různé nástroje s cílem ochránit pracovní místa a pracovníky. Firmám, které nemohly pokračovat ve své podnikatelské činnosti, byly poskytnuty kompenzační bonusy. Bankám bylo umožněno poskytnout malým a středním podnikům, které se dostaly do potíží likviditu, mohly odložit placení úvěrů, atd. Vznikaly různé balíčky ozdravných opatření pro podniky i podnikatele. Podporovalo se inovativní řešení pro boj s koronavirem, díky čemuž mimo jiné vzniklo i očkování.

Tyto veškeré podpory, pomoci, akce v době pandemie vedly k obrovskému zadlužování všech států. To dokládají např. i statistiky z Eurozóny, kde schodek rozpočtu zemí činil před pandemií cca 3 % HDP. V současné době činí cca 93 % HDP. Samozřejmě jsou to „jen“ relativní čísla, čímž odrážejí i propad jmenovatele v podobě nominálního HDP.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je na základě analýzy vyhodnotit dopady kompenzačních bonusů poskytovaných v souvislosti s pandemií Covid-19 a navrhnout možná doporučení související s danou problematikou.

2.2 Metodika

Teoretická východiska diplomové práce budou zpracována prostřednictvím kompilace poznatků z odborné literatury, aktuálních právních předpisů a dalších relevantních zdrojů se zaměřením na daně z příjmů fyzických a právnických osob v souvislosti s pandemií Covid-19. Dále bude teoretická část práce popisovat teoretické vymezení viru Covid 19 atd. Teoretická část práce bude vytvořena na základě rešerše odborné literatury a pramenných zdrojů. Mezi další metodu řešení stanového problému této diplomové práce bude náležet metoda analýzy. K analýze uvedených zdrojů bude použita analytická metoda, která rozebírá určité téma na dílčí elementy a následně je uspořádává.¹ Pro následné propojení informací teoretických do části praktické, bude poté užita metoda syntetická. Ta představuje poté opačný proces, kterým dochází ke spojování dvou nebo více prvků do jednoho celku.²

Analytická část práce bude rozdělena do dvou částí. V obou částech se bude provádět analýza sekundárních dat. Jedná se o kvalitativní přístup k výzkumu. Je to proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách. V první řadě zde bude tedy využita metoda analýzy, pomocí které budou analyzovány poskytnuté bonusy v České republice, jejichž cílem je zmírnit dopady pandemie viru Covid 19 na malé firmy. Smyslem této první kapitoly analytické části práce

¹ SEDLÁKOVÁ, R., *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 80-247-3568-9

² SEDLÁKOVÁ, R., *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 80-247-3568-9

bude poukázat na finanční obnosy, které byly firmám poskytnuty a na počet žádostí, které byly přijímány ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí. Zde budou data čerpána z informací Ministerstva průmyslu a obchodu.

Druhá kapitola analytické části práce následně bude popisovat dopady poskytnutých bonusů na vybrané ekonomické ukazatele v České republice. Zde budou zkoumána a vyhodnocena různá sekundární data. Data budou čerpána z rozpočtu České republiky, který uvádí na svých webových stránkách Ministerstvo financí. Poté budou užita data z Českého statistického úřadu, který popisuje klíčové ekonomické ukazatele České republiky, jako je nezaměstnanost, HDP, vývoj počtu firem atd. Smyslem je poukázat na to, zda pomocí poskytnutých bonusů bylo dosaženo požadovaných efektů na ekonomiku České republiky.

Výzkumné otázky této práce jsou:

VO1: Provedla vláda v rámci kompenzačních bonusů na podzim výrazné změny, které vedly k tomu, že mnoho firem, které pomoc potřebovaly, na ni nedosáhly?

VO2: Vedly kompenzační bonusy a jiné podpory k tomu, že nezaměstnanost na jaře roku 2021 se nezvýšila o více než 3 %, oproti úrovni před pandemií viru Covid 19?

VO3: Představovaly vyplacené kompenzační bonusy v roce 2020 pokles daně z příjmů fyzických osob ve výši minimálně 5 %?

Při zpracování dat v praktické části textu budou užity elementární charakteristiky časových řad. V první řadě jsou použity průměry časových řad, které náleží k nejjednodušším elementárním charakteristikám časových řad. Podle druhu časové řady je možné rozlišit průměr intervalové řady a průměr okamžikové řady, který je označován jako chronologický průměr. Další nejjednodušším popisem vývoje elementární charakteristiky časových řad je první diference, někdy označované jako absolutní přírůstky. Diference prvního řádu je možné označit jako $1d_i(y)$. Vypočítá se jako rozdíl dvou po sobě jdoucích hodnot časové řady. Jestliže v první řadě vysledujeme růst či pokles (vývojovou tendenci), stanovují se z nich diference vyšších řádů. Druhou diferencí označovanou jako $2d_i(y)$, je možné určit jako rozdíl dvou sousedních diferencí. Dále je užito tempo růstu (poklesu) hodnot časové řady. Ta je charakterizována tzv. koeficienty růstu, které určují, kolikrát se zvýšila hodnota časové řady v určitém okamžiku, popř. období oproti určitému okamžiku či bezprostředně předcházejícímu období.

Další důležitou metodou bude metoda komparace. Jedná se o metodu, která se snaží odhalovat rozdíly. Uvedené metody budou použity v praktické části textu při komparaci získaných informací z České republiky se zahraničím.

Na základě analýzy zjištěných dat budou vyhodnoceny dopady poskytnuté podpory ve formě kompenzačních bonusů v souvislosti s pandemií Covid-19. Dopady budou hodnoceny z hlediska poskytovatele i příjemců kompenzačních bonusů se zaměřením na oprávněnost čerpání dané podpory. Následně budou navržena možná doporučení s touto problematikou související.

3 Teoretická východiska

Pandemie viru Covid 19 měla vliv na řadu oblastí, které jsou předmětem teoretické části této práce.

3.1 Státní rozpočet a daňový systém

Ekonomika neboli hospodářství představuje shrnutí hospodaření daného subjektu. Tímto subjektem může být stát, organizace i jednotlivec. Na chování ekonomiky jako celku se zaměřuje makroekonomie. Makroekonomie věnuje pozornost především produkci státu, cenám, trhu práce, ekonomickým vztahům se zahraničím, hospodářské politice státu. V každé této oblasti je poté možné sledovat různé ukazatele, jak je patrné v kapitole 3.2, kdy je sledován dopad pandemie viru Covid 19 na ekonomiku.³ Stavem ekonomiky je výrazně ovlivněn také státní rozpočet.

3.1.1 Státní rozpočet

Na území každého státu je nejdůležitější rozpočet - státní. Státní rozpočet je také důležitá právní norma, ve které je každý rok plán rozpočtu schvalován, a to formou zákona. Pomocí státního rozpočtu vláda vynakládá finanční prostředky na různé funkce státu. Proto, aby stát zaručil určité činnosti, funkce, musí mít dostatek příjmů.⁴

Na státní rozpočet je také možné nahlížet jako na účetní bilanci, která musí být vždy vyrovnaná. Nastane-li situace, kdy výdaje převyšují nenávratné příjmy (dochází k tzv. deficitu), bilanci je poté nutné vyrovnat. Příjmy v takovém případě lze doplnit, buď využitím rezerv, jakožto kladného výsledku hospodaření z minulých let nebo využitím návratných finančních prostředků, např. přijetím úvěru. V případě krytí deficitu státního rozpočtu je pak daleko běžnější emise státních dluhopisů (podrobněji v kapitole o deficitu státního rozpočtu).⁵

³ NESET, P., a kol., *Makroekonomie*. Praha: Management Press, 2018. ISBN 80-726-1537-7

⁴ ČERNOHORSKÝ, J., TEPLÝ, P., *Základy financí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 80-247-7463-1

⁵ Ministerstvo financí. Vyhláška č. 323/2002 ze dne 2. července 2002 o rozpočtové skladbě

Z pohledu příjmové strany státního rozpočtu má klíčovou roli skladba rozpočtová. Ta definuje, jak je možné na různé příjmové položky nahlížet. Nejčastěji se příjmy státního rozpočtu člení: ⁶

- daňové příjmy,
- nedaňové příjmy,
- přijaté dotace,
- kapitálové příjmy.

Klíčovou částí příjmové strany jsou příjmy daňové. Je tomu tak proto, že z nich plyne nejvyšší množství finančních prostředků. Dalším důvodem je to, že při jejich plánování musí vláda zohlednit stav ekonomiky a její cyklus. Pokud dosahuje ekonomika růstu, dochází k růstu daňových příjmů. Naopak v době recese příjmy klesají. Protože daně jsou důležitou součástí i praktické části této práce, je zde daním věnována zvláštní kapitola. Daňové příjmy a nedaňové příjmy tvoří tzv. běžné příjmy. Jsou určeny k financování běžných výdajů, které se opakují. Do kapitálových příjmů poté spadají kapitálové příjmy a transfery. Tyto příjmy se však pravidelně neopakují. Jsou to např. příjmy z prodeje dlouhodobého majetku. V posledních letech se jedná o většinovou část těchto příjmů. Přijaté transfery se poté člení na transfery investiční a neinvestiční.⁷

Druhou stranou státního rozpočtu jsou jeho výdaje. Výdaje se většinou člení na výdaje běžné a výdaje kapitálové. Výdaje běžné jsou takové, které mají povahu neinvestiční. Kapitálové výdaje mají poté charakter investiční. Vyšší část výdajového rozpočtu představují výdaje běžné (sociální dávky, platy státních zaměstnanců, výdaje na nákup materiálu atd.).

Obecně je cílem výdajů dosáhnout primárních funkcí státu. Jinými slovy zde dochází k realizaci stabilizační, alokační a redistribuční funkcí⁸. Množství výdajů, jejich struktura se výrazně váže na daný stát, jeho politiku a historii. Každý stát totiž může mít různé priority, které se odvíjí od přerozdělovacích procesů. To znamená, že některé státy mají vyšší výdaje

⁶ ČERNOHORSKÝ, J., TEPLÝ, P., *Základy financí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 80-247-7463-1

⁷ MAAYTOVÁ, A., *Veřejné finance*. Praha: VŠEM, 2014. ISBN 80-867-3090-5

⁸ PEKOVÁ, J., *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 80-735-7698-8

na sociální politiku, jiné státy mohou mít jednoduché daňové systémy, které netvoří takové příjmy, které by stát navracel zpět pomocí výdajů.⁹

3.1.2 Daňový systém

Problematika daní je stará, téměř jako lidstvo samo, i když se daně postupem času vyvíjely a rozvíjely. Již v Mezopotámii, která je chápána jako kolébka civilizace, se objevily první daně, např. daň ze sklizně a daň z lovu. Byl to rok 2351–2342 př. n. l. kdy daně vybíraly pověřené osoby, tzv. úředníci a platba daně mohla probíhat i v naturáliích. Záhy na to byla realizována první daňová reforma, kdy byly tamějším panovníkem zrušeny některé daně, jako daň z rozvodu nebo daň z úmrtí. Další významné daně, které vznikly, byly daně z evidované půdy, které byly patrné v Egyptě kolem roku 2000 př. n. l. kde Egyptané pro evidenci půdy zavedli katastr. Katastr nemovitostí známe i z historie, princip byl velmi podobný - půda se rozdělila na pozemky a podle jejich bonity se platila daň. Další vývoj daní byl v antickém Řecku, kde se objevily prvně daně nepřímé (mýtné a poplatky za použití veřejných statků a další daňové zatížení – clo z dovozu ve výši 2 %, vývozu ve výši 1 %.)¹⁰ Jednou z nejmodernějších daní je poté daň z přidané hodnoty. Tato daň vznikla v roce 1954 ve Francii¹¹ a stala se nejvýnosnější a nejužívanější daní vůbec.

V současné době se daňovou problematikou zabývá široké spektrum autorů. Je to hojně užívaný pojem nejen v oblasti práva, ale i v ekonomii. Definicí tohoto pojmu tedy existuje mnoho. Jak uvádí Radvan, je to „*platba povinná, zákonem definovaná. Pomocí ní stát odčerpává díl nominálního důchodu subjektů ekonomických. Záhy na to je čerpán do veřejného peněžního fondu, a to bez poskytnutí jakéhokoliv ekvivalentního protiplnění.*“¹² Obdobné pojetí daně nabízí např. Kubátová. Jedná o nenávratnou, povinnou, ze zákona definovanou platbu, která je určena do rozpočtu veřejného.¹³ V rámci české legislativy není termín daň jednotně kodifikován. Různé zákony si definují termín daň pro své účely. Tak je tomu v zákoně č. 280/2009 Sb., daňový řád. Tento zákon termín daň chápe jako „*plnění*

⁹ MAAAYTOVÁ, A., *Veřejné finance*. Praha: VŠEM, 2014. ISBN 80-867-3090-5

¹⁰ STARÝ, M., *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009. ISBN 978-808-7109-151

¹¹ ŠULC, Z., *Daňová soustava v mechanismu fungování ekonomiky*. Vyd. 1. Praha: S.n., 1990. ISBN 8070140321

¹² RADVAN, M., a kol., *Finanční právo a finanční správa – Berní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 8021047321

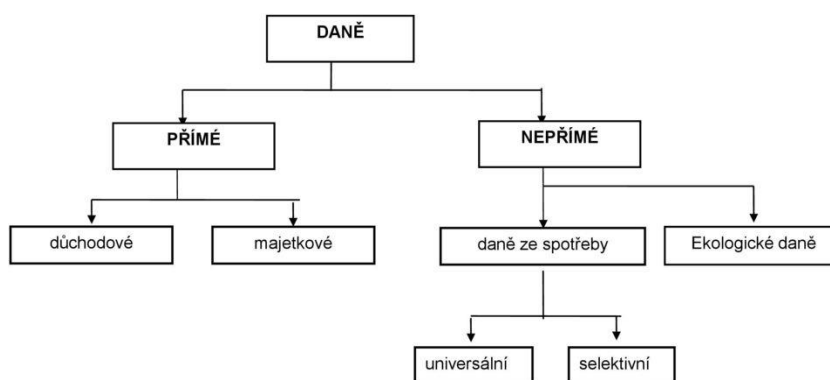
¹³ KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie a politika*. Vyd. 5. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 8073575748

peněžité. To je zákonem popsáno jako daň, clo či poplatek. Plnění peněžité je to v případě, že zákon uvádí, že se při jeho správě řídí a postupuje tímto zákonem a v neposlední řadě zákon uvádí, že je to peněžité plnění v rámci dělené správy“.¹⁴

V každém vyspělém státě světa existuje tzv. daňová soustava. Jedná se dle Bakeše a kol., o souhrn daní vybíraných v určitém státě a v určitém čase. Z právního hlediska to jsou jednotlivé daně upravené v daňových zákonech.¹⁵ Dle Širokého je nutné od pojmu daňová soustava odlišovat termín daňový systém. Tyto dva pojmy se dle autora velmi často pojímají jako synonymum, ovšem autor doporučuje jejich rozdělení. Dle Širokého představuje daňová soustava opět souhrn daní, vybíraných v daném státě a v určitém čase. Dále však doplňuje, že daňovou soustavu ovlivňují různé faktory, kterými jsou především tradice způsobu výběru daní na daném území, územní členění, přijaté závazky plynoucí ze zapojení do mezinárodních integračních procesů atd. Naproti tomu daňový systém je pojem širší, který obsahuje kromě soustavy daňové také organizačně, právně, technicky konstituovaný systém institucí, které zajišťují správu daní. Jejich vyměňování, kontrolu, vymáhání a rovněž systém nástrojů, metod a pracovních postupů.¹⁶ Daňový systém v České republice je poté náplní následujícího obrázku.

Obrázek 1 Daňová soustava v České republice

Daňová soustava ČR

Zdroj: Vlastní práce autora

¹⁴ Česko. Zákon č. 280/2009 ze dne 22. července 2009 daňový řád

¹⁵ BAKESŠ, M. a kol., *Finanční právo*. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN 80-7400-440-7

¹⁶ ŠIROKÝ, J., *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. Praha: C.H.Beck, 2008. ISBN 80-740-0005-2

Tento český daňový systém je velmi podobný daňovým systémům jiných evropských zemí. Což je však zcela logické, vzhledem k propojenosti ekonomik evropských zemí v rámci Evropské unie. Daní jsou postihnuty jak příjmy peněžní, tak i nepeněžní. Z pohledu zdanění spotřeby, se daní konečná spotřeba zboží a služeb, tedy v okamžiku jejich nákupu pro konečné užití.¹⁷ Jak je z tohoto obrázku patrné, daně se v České republice člení na daně přímé a nepřímé. V předmětu zájmu této diplomové práce stojí především daně přímé. V České republice byly uvedené daně zavedeny zároveň se vznikem samostatného českého státu v roce 1993. Přímé daně se dále dělí na daně z příjmů právnických osob a daně z příjmů fyzických osob. Tato daň je ovlivněna zákonem č. 586/1992 sb., o daních z příjmů.

- **Daň z příjmů fyzických osob**

Poplatníkem daně z příjmů fyzických osob je jakákoli fyzická osoba. V předmětu daně stojí příjem této fyzické osoby.¹⁸ Macháček chápe příjem fyzické osoby jako „*příjem peněžní i nepeněžní, včetně příjmu dosaženého směnou. Nepeněžní příjem se oceňuje podle zákona o oceňování majetku.*“¹⁹

Tyto příjmy jsou rozděleny do pěti skupin, jak uvádí zákon o dani, a to:

- příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků,
- příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti,
- příjmy z kapitálového majetku,
- příjmy z pronájmu,
- ostatní příjmy.²⁰

Základ daně se poté vypočte, jako součet dílčích základů daně. Dílčí základ daně se vypočte jako rozdíl mezi výše uvedenými příjmy a náklady. Základ daně je možné snížit o tzv. nezdanitelné části základu daně (dary, úhrada za zkoušky, které ověřují výsledky dalšího vzdělávání). Dále je možné snížit základ daně o položky odčitatelné od základu daně, což je např. daňová ztráta. Vypočtenou výši daně z příjmu fyzických osob lze dále snížit, a to

¹⁷ PEKOVÁ, J., *Hospodaření obcí a rozpočet*. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-8596-334-5

¹⁸ Česko. Zákon č. 586/1992 ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů

¹⁹ MACHÁČEK, I., *Daň z příjmů fyzických osob 2010: praktická pomůcka k daňové optimalizaci*. Vyd. 1., Praha: C.H.Beck, 2010. ISBN 80-740-0188-1

²⁰ Česko. Zákon č. 586/1992 ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů

pomocí slev na dani a daňových zvýhodnění. Vypočtený základ daně se daní sazbou daně, která je od roku 2008 neměnná a činí 15 %.²¹ V roce 2021 je sazba pro vyšší příjmy 23 %. Jak je uvedeno v kapitole 3.4. V roce 2021 byla zavedena tzv. paušální daň, kterou mohou využít drobní podnikatelé, jejichž příjem je do 1 milionu Kč.

- **Daň z příjmu právnických osob**

Dani z příjmu právnických osob podléhají všechny právnické osoby, včetně osob založených za jiným účelem, než je podnikáním. Tedy takové osoby, které nejsou osobami fyzickými. Předmětem daně z příjmu právnických osob jsou příjmy související s činností společnosti a také související s nakládáním s majetkem. Základem daně je rozdíl, o který příjmy převyšují výdaje, respektive výnosy převyšují náklady.²²

U této daně je daňová sazba stanovena ve výši 19 % (od roku 2010)²³. Tato sazba klesla velmi významně. V roce 1993 činila 43 %. Tato druhá přímá, daň je daň korporátní. Předmětem daně jsou příjmy z veškeré činnosti a také příjmy plynoucí z nakládání s veškerým majetkem. Základem daně je tedy rozdíl mezi výnosy (příjmy), a náklady (výdaje). I zde je možné snížit základ daně, a to pomocí darů, ztrát z let minulých.²⁴

3.2 Teoretické vymezení viru Covid 19 a jeho celosvětový dopad

Veškerý život na planetě byl ovlivněn pandemií viru Covid 19, která vznikla v roce 2020. Tento vir způsobil nejprve zdravotní pandemii, která se následně přetransformovala na pandemii ekonomickou, jak můžeme spatřit v této kapitole teoretické části práce.

3.2.1 Charakteristika viru Covid 19

Nejprve je nutné v rámci této práce definovat samotný virus Covid 19, který je denně po dobu téměř dvou let nejen předmětem zájmu deníků, novin, zpravodajství, ale i diskuzí běžných lidí i vládních představitelů. Vir Covid 19 je onemocnění infekční. Je to také infekční onemocnění, které je lehce přenosné. Je to dáno tím, že virus je schopen díky

²¹ PELCL, V., PELECH, P., *Daně z příjmů s komentářem*. Praha: Anag, 2020. ISBN 80-7554-277-9

²² Česko. Zákon č. 586/1992 ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů

²³ DUŠEK, J., SEDLÁČEK, J., *Daně z příjmů 2014: přehledy, daňové a účetní tabulky*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 80-271-9038-X

²⁴ MÜLLEROVÁ, L., ŠINDELÁŘ, M., *Účetnictví, daně a audit v obchodních korporacích*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 80-247-5806-7

proteinu „spike“, velmi snadno infikovat lidské buňky,²⁵ což je důvodem toho, že vir je schopen rychlého přenosu z člověka na člověka.²⁶

Covid 19 náleží mezi koronaviry, které jsou rodinou RNA virů. Všechny tyto viry obsahují pozitivně smyslové jedno-řetězcové RNA viry. Přitom tyto viry jsou nejrozšířenějším druhem virů na zemi.²⁷

Jak zajisté většina čtenářů tuší, původem viru je čínská provincie Wu-chan. Dle oficiálních informací má virus původ mezi živočichy.²⁸ Vedou se však nesčetné diskuze o tom, zda nebyl uměle vyroben v místní laboratoři, jak uvedl např. i americký ministr zahraničí Mike Pompeo, dle kterého o tom existuje i řada důkazů.²⁹ Zde se vir prvně objevil koncem roku 2019 a již v té době byly patrné první zprávy o možné hrozbě. Svět hrozbu zprvu však neviděl jako reálnou, možná proto se také následně rozšířil Covid 19 po celém světě, a to díky zahraničnímu obchodu, cestovnímu ruchu, mobilitě lidí. O možných hrozbách se následně začalo hovořit v odborných kruzích, již začátkem roku 2020.³⁰ Tyto hrozby se tedy brzy naplnily a Světová zdravotnická organizace vyhlásila nouzovou situaci.

Avšak bylo by mylné se domnívat, že pandemie viru Covid 19 je první takovou celosvětovou pandemií. Příkladem je dle WHO např. těžký akutní respirační syndrom (SARS), který zasáhl zemi v roce 2003, i tehdy byla opět ohniskem Čína, z níž se virus rozšířil do 4 dalších zemí. Jednalo se o první závažnou a snadno přenosnou novou nemoc, která se objevila ve 21. století a ukázala jasnou schopnost šířit se po trasách mezinárodní letecké dopravy. Úmrtnost se pohybovala kolem 3 %.³¹ Nemoc byla však relativně rychle utlumena, což

²⁵ MALLAPATY, S., *Why does the coronavirus spread so easily between people?* [online]. March 2020 [cit. 2020-08-29]. Dostupné z: <https://www.nature.com/articles/d41586-020-00660-x>

²⁶ SHEREEN, M., a kol., *COVID-19 infection: Origin, transmission, and characteristics of human coronaviruses*. Journal of Advanced Research, 2020. DOI:24.10.1016/j.jare.2020.03.005

²⁷ PATHAK, S., K., *General Details of Structural Proteins of Coronaviruses with Special Reference of SARS-COV-2 or COVID-19*. Faculty of Veterinary and Animal Sciences, Banaras Hindu University, 2020

²⁸ SHEREEN, M., a kol., *COVID-19 infection: Origin, transmission, and characteristics of human coronaviruses*. Journal of Advanced Research, 2020. DOI:24.10.1016/j.jare.2020.03.005

²⁹ POMEA, M., *Existují nesporné důkazy o tom, že koronavirus vzešel z laboratoře ve Wu-chanu* [online]. Květen 2020 [cit. 2020-08-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/koronavirus-laborator-wu-chan-cina-usa-mike-pompeo_2005032032_wei

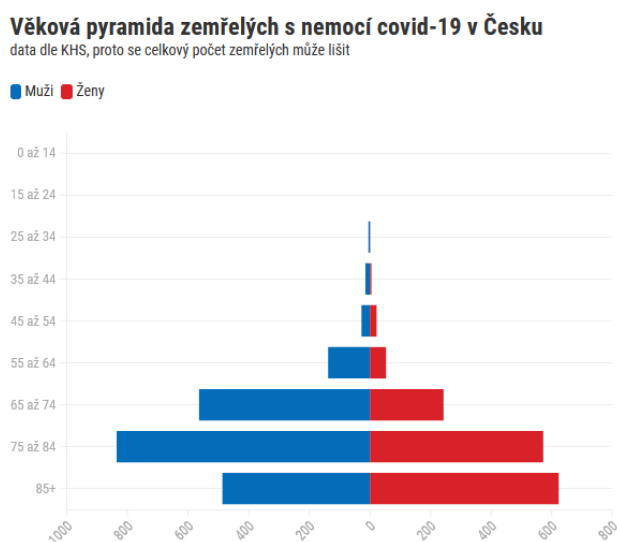
³⁰ SHEREEN, M., a kol., *COVID-19 infection: Origin, transmission, and characteristics of human coronaviruses*. Journal of Advanced Research, 2020. DOI:24.10.1016/j.jare.2020.03.005

³¹ WHO. *Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS)* [online]. Zářij 2021 [cit. 2020-08-29]. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/severe-acute-respiratory-syndrome#tab=tab_1

možná byl i důvod toho, proč se viru Covid 19 nepřikládalo zprvu tolik pozornosti, aby se šíření zastavilo hned v počátku.

Celková nákaza je přitom velmi vysoká. V září roku 2021 bylo celkem nakaženo 226 130 821 obyvatel na zemi. Z pohledu relativního se jedná o cca 3 % populace na zeměkouli. Celkem zemřelo již 4 653 230 osob.³² Úmrtnost tak činí kolem 2 % z nakažených osob. Nutno podotknout, že se jedná jen o zaznamenané případy a skutečnost je pravděpodobně ještě horší. Samozřejmě, že nejvyšší úmrtnost je u osob starších, o čemž hovoří následující graf. Ten dokládá nejvyšší úmrtnost u osob nad 75 let.

Graf 1 Věková pyramida zemřelých

Zdroj: SOUKUP, J., *Oběťmi koronaviru v Česku jsou dominantně senioři* [online]. Říjen, 2020 [cit. 2021-09-16]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/853-79-obetmi-koronaviru-v-cesku-jsou-dominantne-seniori-40339332>

Jak uvádí studie uvedená na serveru Statnews, ve věku 40 let je míra úmrtnosti na světě pouhé 0,3 %. U osob ve věku 50 let je úmrtnost cca 1,25 %. Lidé ve věku 60 let vykazují úmrtnost již 4 %. Ve věku 70 let je míra úmrtnosti 8,6 %. Míra úmrtnosti u osob nad 80 let je již relativně velmi vysoká, a to 13,4 %.³³

³² WORLDOMETERS. *Statistics* [online]. Leden, 2021 [cit. 2021-09-16]. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/>

³³ BEGLEY, S., *What explains Covid-19's lethality for the elderly? Scientists look to 'twilight' of the immune systém.* [online]. March, 2021. [cit. 2021-09-16]. Dostupné z: <https://www.statnews.com/2020/03/30/what-explains-coronavirus-lethality-for-elderly/>

3.2.2 Psychologické a sociologické dopady pandemie viru Covid 19

Pandemii viru je možné popsat jako krizi, která má charakter zdravotní, ekonomický, sociální i psychologický.³⁴

Díky tomu, že koronavirus infikoval obrovské množství osob, způsobil mnoho úmrtí a ovlivňuje osoby z různých úhlů pohledu. Jelikož se jednalo o takovou nemoc, na kterou nebyla zprvu léčba ani očkování, vyvolala v lidech epidemie strach a úzkost, jak uvádí např. Tausczik a kol. Dle autorů jsou nejviditelnější dopady viru na lidi právě psychické následky a uvádí, že tyto pocity jsou patrné při každé nemoci a byly také zaznamenány ve velké míře již při nemoci MERS, SARS, Zika, Ebola.³⁵ Úzkost se vyskytovala dle Bočka, Hrocha téměř u všech jedinců na celé zeměkouli a u řady jedinců způsobil vir také potíže mentálního charakteru.³⁶ Obdobného názoru bylo i české Ministerstvo zdravotnictví, které vytvořilo společně s Národním ústavem duševního zdraví studii, jejímž cílem bylo analyzovat zdravotní stav občanů i po stránce psychologické. Tato studie jasně dokládá zhoršení duševního stavu české populace. Zajímavé bylo i to, že nedošlo ke zhoršení u nejrizikovějších občanů, jako jsou senioři. Právě naopak byly nejviditelnější projevy psychického narušení u mladých lidí ve věku 18 - 25 let a u osob středního věku. U seniorů byl zaznamenán spíše strach. Důvodem této situace je to, že došlo k finančním problémům, k poklesu sociálních kontaktů, k úvahám o dlouhodobých dopadech na svět a společenské nejistotě. Byly totiž uzavřeny školy, školky, kluby, diskotéky, restaurace, divadla, kostely, zábavné centra, koncerty, sportoviště atd.³⁷ Podle Ridleyho a kol., se zvýšil v době pandemie téměř o 100 procent výskyt depresí.³⁸

Bylo by mylné se domnívat, že špatný psychologický stav u lidí byl jen výsadou první vlny pandemie. Právě naopak byla mnohem horší situace u druhé a třetí vlny, kdy byli lidé již

³⁴ VITENU, S., P., *The Impact of Covid-19 Pandemic on the Global Economy: Emphasis on Poverty Alleviation and Economic Growth*, Finance Research Letters, 2021. s. 32-33. DOI:10.18488/journal.29.2021.81.32.43

³⁵ TAUSCZIK, Y., a kol., *Public anxiety and information seeking following the H1N1 outbreak: blogs, newspaper articles, and wikipedia visits*. Health Commun. 27(2), 2011. str. 179-185. Doi.org/10.1080/10410236.2011.571759.

³⁶ BOČEK, J., HROCH, J., *Pod povrchem karantény: psychické problémy, násilí, sebevraždy. Co už teď prozrazují data?* [online]. Duben, 2020. [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-domaci-nasili-sebevrazdy-uzkost-panika-deprese_2004070600_jab

³⁷ STUDIE MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ: *vliv pandemie na obyvatele*, [online]. únor, 2020. [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/01

³⁸ RIDLEY, M., a kol., *Poverty, Depression, and Anxiety: Causal Evidence and Mechanismus*. Mimeo, 2020.

znechucení z nedostatku informací. Což vedlo mimo jiné i k nedodržování nařízení, s čímž souvisí vyšší šíření nemoci.³⁹ Zmíněné psychologické problémy vedou k hysterii, panickému chování, zoufalství, beznaději, včetně sebevražděného chování. Beznaděj a úzkost se poté může projevit i v jiných zdravotních problémech. Izolace může vést k osamělosti a depresím. Bohužel se objevily i případy týrání a zneužívání žen a dětí. Z tohoto důvodu se poukazuje na nutnost dostatečné komunikace vlády i jednotlivců.

Situace se většinou zlepšila v době prázdnin, kdy lidé opět pocítili naději a optimismus. Velmi výrazně se situace také zlepšila příchodem očkování. Kromě zjevné lékařské výhody má očkování pravděpodobně mnohem větší psychologický efekt.

O tom, jaká bude situace na podzim roku 2021, je možné zatím jen spekulovat. Nová mutace viru způsobila nižší účinnost očkování a mnohé státy, které stojí již na prahu čtvrté vlny pandemie, apelují na oživení dvou předešlých dávek očkování třetí na posílení její účinnosti. Očekává se však, že tato čtvrtá vlna nebude tak kritická, jako ty předchozí.

3.2.3 Ekonomické dopady pandemie viru Covid 19

Kromě sociologického a psychologického hlediska má pandemie viru Covid 19 především dopad ekonomický. Jak uvádí Komárek, pandemie má nedozírné následky v různých oblastech ekonomiky. Dopady jsou také v různých oblastech jiné, navíc se liší i z pohledu jednotlivých zemí, kde se ještě více prohlubuje chudoba a ekonomické nerovnosti.⁴⁰

V rámci této teoretické části práce je vhodné se poohlédnout v celosvětové ekonomice. Cílem je poukázat možné dopady i na jednotlivé státy, kdy Česká republika bude poté zkoumána blíže v praktické části textu z pohledu kompenzačních bonusů. Náhled na ekonomiku je možné zkoumat z různých úhlů pohledu. Jak blíže uvádí Cihelková, globální neboli světová ekonomika je reálný a sociálně ekonomický systém. Ten je tvořen různými faktory, vazbami mezi nimi. Především se jedná o systém toku služeb, zboží, peněz, kapitálu, informací, práce, která vyplývá z mezinárodní dělby práce. Mezi klíčové subjekty této

³⁹ DOZA, B., Md., a kol. *COVID-19 pandemic, socioeconomic crisis and human stress in resource-limited settings: A case from Bangladesh*. [online]. May, 2021. [cit. 2021-05-15]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844020309075>

⁴⁰ VITENU, S., P., *The Impact of Covid-19 Pandemic on the Global Economy: Emphasis on Poverty Alleviation and Economic Growth*, Finance Research Letters, 2021. s. 32-33. DOI:10.18488/journal.29.2021.81.32.43

globální ekonomiky poté náleží státy, organizace mezinárodního charakteru, integrační seskupení, různé tržní subjekty (transnacionální korporace). Vazby a toky mají poté charakter obchodní, měnový či politický.⁴¹

- **Akciové trhy**

Akciové trhy jsou trhy, kde se obchoduje s cenným papírem – akcií. Střetává se zde velké množství prodávajících a kupujících, kteří jsou ovlivněni řadou faktorů. Jedná se o faktory fundamentálního charakteru, změny mír, úspor, přílivu a odlivu zahraničního kapitálu. Dále se jedná o změny zisků, úrokových sazeb, dividend a inflace. Výše zmíněné faktory determinují investiční strategii investorů.⁴² Celosvětové akciové trhy jsou virem silně postiženy, jak uvádí následující graf. Všechny zde uvedené burzovní indexy, mezi něž náleží i jeden z nejznámějších indikátorů amerického akciového trhu Dow Jones, poklesly. Nejvýrazněji přitom poklesl FTSE, který se i po příchodu očkování pohyboval v negativních číslech, obdobně jako italský MIB. FTSE klesl v roce 2020 o 14,3 %, což je jeho nejhorší výkon od roku 2008. Další tři indexy (Dow Jones Industrial Average, Nikkei, Shanghai) naopak vzrostly, po příchodu očkování, kdy byly lidé plni očekávání a optimismu. Nejoptimističtější jsou přitom indexy asijské, především kvůli růstu asijských ekonomik.

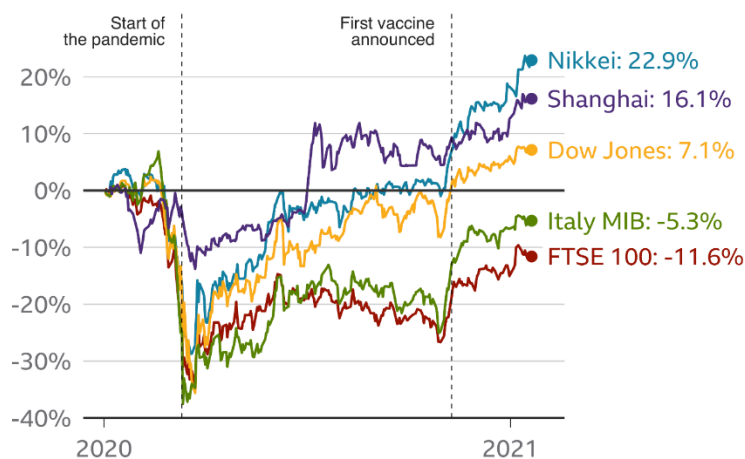
Z pohledu časové osy, došlo k výraznému propadu akciového trhu, dne 16. března 2020, který byl mnohem horší, než rok 1987, který je označován jako Black Monday. V tento den index S&P 500 klesl na hodnotu 2386,13 bodů celkově o 11,98 %. V tomto období mnoho investorů začalo hledat „bezpečné přístavy“, jako je například zlato. Byl zaznamenán nejvyšší nárůst cen zlata od roku 2013. Oproti tomu cena ropy byla nejnižší za poslední dekády. 31. března 2020 S&P 500 index zaznamenal další pokles, a to celkově o 12,51 %. I Dow Jones index klesl o rekordních 2013,76 bodů na 23 851,02 k 6. března 2020. Následovaly další dva poklesy rekordních bodů 12. a 16. března. Tyto poklesy bodů byly nejhorší v historii USA. Vypuknutím druhé vlny a zaváděním celoplošných opatření a lockdownů v určitých zemích, byly akciové trhy opět pod silným tlakem. S&P 500 se opět propadl, tentokrát nejhůře od června v říjnu o 3,5 %. Na akciovém trhu se začala znovu projevovat nervozita investorů, což mělo enormní dopady na akcie. Vlna nejistoty podpořila

⁴¹ CIHELKOVÁ, E., a kol., *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje - World economy: general trends in its development*. 1. vydání, xxxvi, Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-155-0

⁴² PAVLÁT, V., *Burzy cenných papírů*. Praha: VŠFS, 2003. ISBN 80-239-0230-X

růst poptávky po americkém dolaru, který naopak posiloval a investoři jej využívali jako primární bezpečné útočiště, jelikož zlato se dostalo pod silný tlak a bylo více než zřejmé, jak moc je závislé na vývoji amerického dolaru.⁴³ Velké posuny na akciových trzích jsou chápány negativně, protože mohou ovlivnit hodnotu důchodů nebo jednotlivých spořicíh účtů.

Graf 2 Vývoj na burze, zdroj BBC: Covid

Zdroj: BBC. *Business* [online]. Duben, 2020 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-51706225>

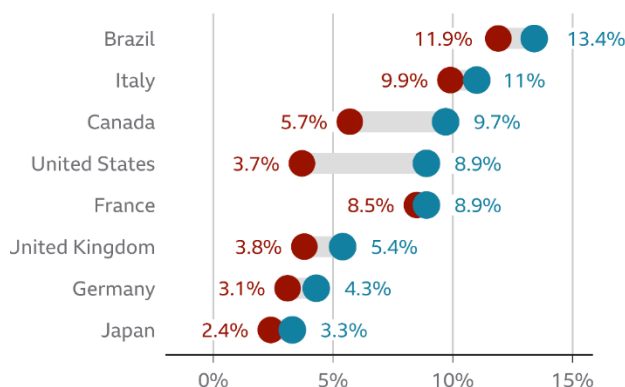
- **Nezaměstnanost a trh práce**

Trh práce a nezaměstnanost je důležitým předmětem zkoumání, neboť ovlivňuje stav společnosti a je jedním z největších problémů světových ekonomik. Na trhu práce je práce prodávána v podobě výrobního faktoru. Míra nezaměstnanosti je procento nezaměstnaných z ekonomicky aktivního obyvatelstva.⁴⁴ Míra nezaměstnanosti se ve všech primárních ekonomikách světa zvýšila, jak můžeme vypožorovat z následujícího grafu.

⁴³ BBC. *Business* [online]. Duben, 2020 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-51706225>

⁴⁴ PAVELKA, T., *Makroekonomie: základní kurz*. 3. vydání. Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-58-4

Graf 3 Vývoj nezaměstnanosti, zdroj BBC

Zdroj: BBC. *Business* [online]. Duben, 2020 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-51706225>

Začátkem roku 2021 dosáhl ve Spojených státech amerických podíl lidí bez práce téměř 8,9 %. Došlo zde tedy k růstu z 3,7 %. Nejhuře je na tom v současné době Brazílie, kde je nezaměstnanost 13,4 % nebo Itálie s 11 %. Nejzasazenějším trhem práce je především cestovní ruch a pohostinství, které se v roce 2020 téměř úplně zastavily. Počet nových pracovních příležitostí je v mnoha zemích stále velmi nízký. Volná místa v Austrálii se vrátila na stejnou úroveň roku 2019, ale ve Francii, Španělsku, Velké Británii a několika dalších zemích zaostávají. Přitom celosvětová nezaměstnanost by měla činit v příštím roce 205 milionů lidí, což výrazně překoná úroveň 187 milionů v roce 2019. To odpovídá míře nezaměstnanosti 5,7 %. S výjimkou krizového období Covid -19 byla tato míra naposledy zaznamenána v roce 2013, tedy po ekonomické krizi v roce 2008. Je tedy patrné, že krize na trhu práce ještě zdaleka nekončí a růst nezaměstnanosti bude podle nového hodnocení Mezinárodní organizace práce trvat až do roku 2023.⁴⁵ Někteří odborníci varují, že však situace může trvat více let, než se úroveň zaměstnanosti vrátí k těm, které byly pozorovány před pandemií, protože většina zemí je nyní v recesi.⁴⁶

Krize také zhoršila již existující nerovnosti na trhu práce a tvrději zasáhla osoby problematické na trhu práce. Příkladem je nezaměstnanost žen. Jejich zaměstnanost klesla v roce 2020 o 5 %, ve srovnání s 3,9 % mužů. Celosvětově se také zaměstnanost mladých

⁴⁵ ILO. *About the ILO* [online]. June, 2021. [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_794834/lang--en/index.htm

⁴⁶ BBC. *Business* [online]. Duben, 2020 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-51706225>

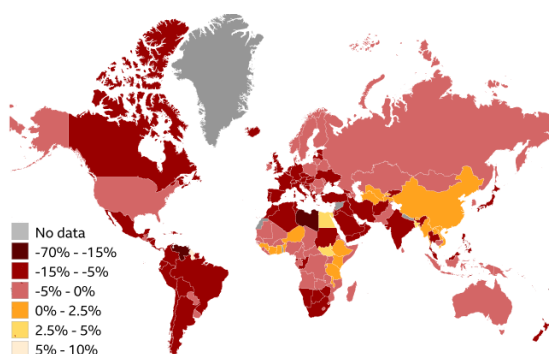
lidí v roce 2020 snížila o 8,7 %, ve srovnání s 3,7 % dospělých. Přičemž nejvýraznější pokles byl zaznamenán v zemích u osob, se středními příjmy.⁴⁷

Pokles zaměstnanosti a odpracovaných hodin se promítl do prudkého poklesu příjmů z práce a odpovídajícího růstu chudoby. Ve srovnání s rokem 2019 je dalších 108 milionů pracovníků na celém světě nyní zařazeno do kategorie chudých nebo extrémně chudých (což znamená, že oni a jejich rodiny žijí z ekvivalentu méně než 3,20 USD na osobu a den. Snaha o vymýcení chudoby pracujících, která je cílem OSN do roku 2030, tak zdaleka není reálná.

- **Hrubý domácí produkt**

Jedním z nejužívanějších ukazatelů stavu ekonomiky je hrubý domácí produkt neboli HDP. Dle prof. Mankiwa je hrubý domácí produkt „tržní hodnota všech finálních statků vyrobených v ekonomice, za dané časové období.“⁴⁸ Globální ekonomika se v roce 2020 snížila o 4,4 % HDP. Je to nejhorší ekonomický pokles od Velké hospodářské krize ve 30. letech minulého století. Většina zemí se nachází v současné době v recesi. Jedinou hlavní ekonomikou, která v roce 2020 rostla, byla Čína, která zvýšila svůj hrubý domácí produkt o 2,3 %. Důvodů je více. V první řadě je to tím, že pandemie zde má svůj původ, a proto se z ní nejrychleji zotavuje. K růstu vedl také růst poptávky po čínských rouškách a dalším zdravotnickém materiálu, téměř ze všech zemí světa. Naopak špatné výsledky hlásí silně zasažené země virem (Itálie, Velká Británie) a méně rozvinuté státy světa.

Graf 4 Vývoj HDP

Zdroj: BBC. *Business* [online]. Duben, 2020 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-51706225>

⁴⁷ BBC. *Business* [online]. Duben, 2020 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-51706225>

⁴⁸ MANKIW, G., N., *Zásady ekonomie*. Praha: Grada Publishing, 1999, ISBN 80-7169-891-3

V roce 2021 by mělo dojít ke globálnímu růstu ve výši 5,2 %. Tento pozitivní stav by měl být tažen především zeměmi, jako je Indie a Čína, které podle prognózy porostou o 8,8 %, respektive 8,2 %.

3.3 Pandemie viru Covid 19 v České republice

V České republice byly první 3 případy pandemie viru Covid 19 zaznamenány 1. března roku 2020 v Praze. Od té doby se množství případů navyšovalo, přitom celkem bylo virem zasaženo do září roku 2021 cca 1,6 miliony obyvatel.⁴⁹ S cílem snížit množství nakažených, vláda realizovala nejrůznější opatření, jak je uvedeno v dalším textu.

3.3.1 Vládní nařízení v České republice proti šíření viru Covid 19

Nařízení, které vláda učinila v průběhu pandemie viru Covid 19, byly postupně vyhlášeny z důvodu ohrožení veřejného zdraví⁵⁰, i když byly mnohdy chaotické a nejednotné. Následující text nabízí zjednodušený výčet těchto nařízení, protože kompletní výčet těchto aktivit není náplní této práce.

První změny, které vláda učinila, byly patrné v únoru roku 2020. Nejprve byly v České republice zakázány všechny lety s Čínou. V zemi se začaly posilovat hmotné rezervy zdravotnického materiálu. Tyto rezervy se záhy ukázaly jako nedostačující. Dále začala státní správa rozpracovávat typové plány. V březnu se začaly v České republice objevovat první případy nákazy. Reakcí na to bylo pozastavení letů s Jižní Koreou a severní Itálií. Firmy, v rámci mimořádných opatření, nesměly dále prodávat ochranné pomůcky a respirátory, mimo zdravotnická zařízení a sociální služby v České republice. Následně se tato opatření vztahovala i na dezinfekční prostředky. Byly zrušeny veškeré akce s účastí nad 5 000 osob, již 10 března došlo ke snížení počtu osob na 100. Hygienické stanice začaly trasovat pohyby a kontakty nakažených osob. Na hranicích docházelo k měření teplot. 12. března byl vyhlášen nouzový stav. Veškeré základní, střední i vysoké školy byly následně uzavřeny, poté se přidaly i školy mateřské. 14. března vláda uzavřela všechny obchody s výjimkou potravin, hygienických a drogistických výrobků, lékáren a výdejen

⁴⁹ SEZNAM. *Počet nakažených covidem-19* [online]. Září, 2021. [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/pocet-nakazenych-cr-koronavirus-120166>

⁵⁰ Vláda ČR. Usnesení č. 194/2020 ze dne 23. dubna 2020 č. 452 o přijetí krizového opatření

zdravotnických prostředků, paliv a pohonných hmot a dalších. Bylo zjištěno, že v zemi není dostatek ochranných pomůcek, díky čemuž si lidé začali šít roušky doma. Reakcí na tyto aktivity, bylo otevření obchodů s látkami a galanterie. Byla také zakázána přítomnost veřejnosti v provozovnách stravovacích služeb s výjimkou provozoven, které neslouží pro veřejnost, například zaměstnanecké stravování.⁵¹

Mezi jednu z metod prevence, které mají zamezit šíření Covid-19, se řadí karanténa a izolace, které byly následně využity i v České republice. Karanténa je „*nařízena každému jedinci, který byl v kontaktu s nakaženou osobou, ať s příznaky či nikoliv. Karanténa slouží k oddělení osob, u nichž byla možná nákaza, ale toto podezření nebylo zatím potvrzeno či vyvráceno.*“⁵² Karanténa je povinná a většinou může probíhat doma či na chatě, nebo jiném osamoceném místě. O nařízení karantény, jejím trvání a ukončení rozhoduje orgán ochrany veřejného zdraví. Zprvu byla karanténa v délce 14 dnů. Od 1. 9. 2020 byla zkrácena na dobu 10 dnů od posledního kontaktu s nakaženou osobou. Dalším nástrojem byla izolace. Izolován je nakažený člověk z důvodu, aby se zamezilo dalšímu šíření nemoci. V domácí izolaci se ocitnou osoby, které byli pomocí testu potvrzení jako Covid -19 pozitivní. Obdobně jako karanténa, byla i izolace vládou změněna na dobu 10 dnů, ode dne výsledku pozitivního testu.⁵³

Mezi další vydaná opatření patřil i zákaz pohybu a pobytu bez ochranných prostředků dýchacích cest neboli zakrytí úst i nosu. To napomáhá ke snížení rizika při těsném kontaktu či vzdušným přenosem. Povinnost platí ve všech vnitřních prostorách, v prostředcích veřejné dopravy, na všech veřejně dostupných místech. Povinnost nosit roušky byla zavedena 18. 3. 2020. Vláda se přitom odkazovala na zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.⁵⁴ K obnově usnesení došlo 29. ledna 2021, kdy je doporučeno při styku s osobami mimo vlastní domácnost používat respirátor bez výdechového ventilu třídy FFP2 nebo KN95.⁵⁵ V létě roku 2021 však bylo zjištěno, že toto rozhodnutí se jeví z pohledu práva jako nezákonné. V Ústavě České republiky je uvedeno, že nikdo nesmí být nucen činit, co zákon

⁵¹ COVID PORTÁL. *Vládní usnesení* [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/>

⁵² Česko. Zákon č. 258/2000 ze dne 14. července 2000 o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

⁵³ Česko. Zákon č. 258/2000 ze dne 14. července 2000 o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

⁵⁴ COVID PORTÁL. *Vládní usnesení* [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/>

⁵⁵ COVID PORTÁL. *Vládní usnesení* [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/>

neukládá.⁵⁶ Protože žádný zákon neumožňuje Ministerstvu zdravotnictví výslovně stanovit povinnost nošení roušek, je tato povinnost v rozporu s ústavou. Ministerstvo nepoužívá právní předpis, ale opatření obecné povahy. Proto také nejvyšší správní soud v České republice zrušil povinnost nosit roušky a respirátory ve vnitřních prostorách, protože to není dle něj dostatečně odůvodněné.⁵⁷

V březnu roku 2020 také vláda vyvinula aktivity zaměřené na vyhrazení otevírací nákupní doby pro seniory. Cílem opatření bylo chránit seniory jako rizikovou skupinu před nákazou. Uvedené opatření představovalo vyhrazenou otevírací nákupní dobu pouze pro seniory, aby nepřišli zbytečnému kontaktu s dalšími lidmi. Dalším vládním krokem bylo poskytnutí ochranných pomůcek pro všechny občany starší 60 let. Česká pošta následně v průběhu září 2020 doručila seniorům na adresu trvalého bydliště obálku, která obsahovala pět roušek a jeden respirátor na osobu.⁵⁸ Což bylo opozicí silně kritizováno. Tato „pomoc“ znamenala pro seniory ochranu jen na několik dnů. Běžné roušky a respirátory totiž mají charakter jednorázové pomůcky a nelze je opakovaně používat.

Byly zavedeny omezení upravující denní nebo noční zákaz vycházení. Byly definovány maximální počty osob, které se mohly potkávat, a to na 2 osoby. Lidé nesměli cestovat za hranice státu. Postupné snižování opatření poté nastalo 14. dubna 2020, jako reakce na velmi příznivou situaci nakažených v zemi.⁵⁹

Avšak příznivý stav v počtu nakažených netrval příliš dlouho - díky přílišnému rozvolnění pravidel se lidé v září roku 2020 dočkali dalších omezení.

Opět se přistoupilo k omezení podnikání – v maloobchodních prodejnách zboží a služeb mohl být jen 1 zákazník na 10 m² prodejní plochy, zákazníci nesměli být blíže než 1,5 m, museli umístit dezinfekční prostředky do provozoven a zajistit informovanost. Následně byly některé provozovny opět uzavřeny.⁶⁰ Velmi podobné restriktce byly uvedeny i pro holičství, masérské služby a kosmetické služby. V restauracích a podobných zařízeních byla

⁵⁶ Česko. Zákon č. 2/1993 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod

⁵⁷ AION CS. 8 Ao 17/2021 – 63 [online]. Červenec, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/8-ao-17-2021-63> Rozsudek NSS ze dne 27. 07. 2021

⁵⁸ COVID PORTÁL, *vládní usnesení*, [online]. září, 2021. [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/>

⁵⁹ COVID PORTÁL, *vládní usnesení*, [online]. září, 2021. [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/>

⁶⁰ Česko. Zákon č. 94/2021 ze dne 26. února 2021 o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů

snížena kapacita tak, že u jednoho stolu mohlo sedět nejvíce 6 osob a v provozovně nesmělo být více osob, než je povolený počet míst k sezení. Poté byl zrušen tanec a zpěv v zařízeních, provozovny tohoto typu byly následně zcela uzavřeny. Mimo jiné byly upraveny také kapacity na společenských a soukromých akcích, při nichž dochází ke kumulaci osob na jednom místě. Na oslavách byl nejprve snížen počet osob na 20. Veřejných akcí se mohlo účastnit 1 000 osob, koná-li se akce ve vnitřních prostorech, nebo 2 000 osob, koná-li se tato akce výhradně ve vnějších prostorech.⁶¹ Následně i tyto akce byly zcela zrušeny.⁶² Dále přešly školy na distanční výuku, součástí byly i školy mateřské.⁶³ Nejpalčivějším problémem pro obyvatele bylo poté omezení volného pohybu. Začátkem jara roku 2021 se mohli obyvatele pohybovat jen v rámci katastru dané obce, na nákupy mohli jen v rámci okresu, kde měly trvalý pobyt.⁶⁴

3.3.2 Dopady na českou ekonomiku

Z výše uvedeného textu je tedy patrné, že došlo k velkému omezení ekonomické aktivity. Ve třech vlnách pandemie zůstaly v provozu jen nezbytně nutné firmy. To samozřejmě vedlo k propadu HDP. Restriktivní opatření byla cílena na to, aby nedošlo ke zhroucení zdravotních zařízení, protože právě tehdy začínají ve velké míře umírat lidé, jako tomu bylo např. v Itálii. Byla to relativně bezvýchoďná situace, protože i kdyby restrikce ze strany vlády učiněny nebyly, došlo by stejně pravděpodobně k utlumení ekonomické aktivity, a to především díky velkému množství nakažených osob a také díky tomu, že by lidé dobrovolně kvůli strachu na veřejnost přestali chodit. To se stalo např. ve Švédsku, kde restrikce byly velmi nízké.

Samozřejmě, že veškerá výše uvedená opatření, měla velké následky na ekonomiku České republiky, což se projevilo v mnoha ukazatelích. Ještě na začátku roku 2020 se očekávalo, že Česká republika v letošním roce poroste o cca 2 %. Tato predikce se však již na jaře letošního roku zdála nereálná. V současné době se očekávají např. dle Ministerstva financí, že by mělo dojít v letošním roce k propadu HDP ve výši 5,6 % (Ministerstvo financí:

⁶¹ Česko. Zákon č. 258/2000 ze dne 14. července 2000 o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

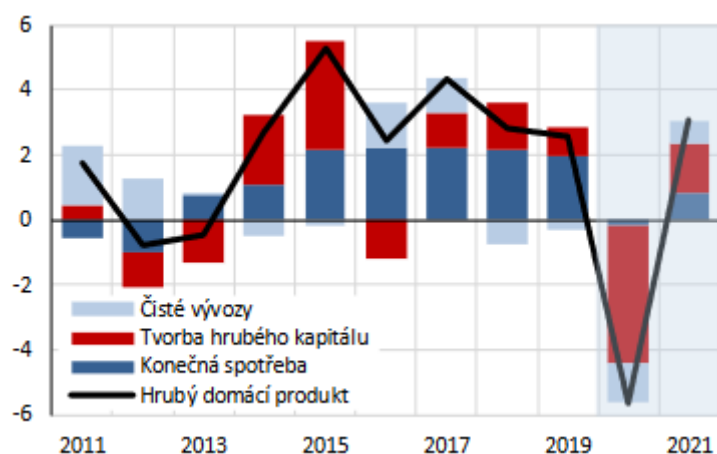
⁶² Vláda ČR. Usnesení č. 399/2020 ze dne 8. října 2020 č. 995 o přijetí krizového opatření

⁶³ Vláda ČR. Usnesení č. 401/2020 ze dne 8. října 2020 č. 997 o přijetí krizového opatření

⁶⁴ Vláda ČR. Usnesení č. 32/2021 ze dne 28. ledna 2021 č. 79 o přijetí krizového opatření

predikce 2020, 2020). Přitom došlo k poklesu ekonomiky ve čtvrtletí 2. o 11 % meziročně a o 8,7 % mezi čtvrtletně. Jedná se o nejhorší výsledky, a to od vzniku České republiky. Česká národní banka uvažuje o propadu HDP ve výši 8,2 %. Přitom v příštím roce by mělo dojít k oživení a HDP by mělo vzrůst o cca 3,5 % (ČNB: prognóza, 2020). O tom, jaké bude oživení v příštím roce, je však ještě velmi brzy spekulovat. Vše záleží na velikosti a konstrukci dalších opatření, včetně politiky měnové a fiskální. Platí však, že na propadu ekonomiky v letošním roce bude mít největší vliv zahraniční obchod a investice do fixního kapitálu. Jak totiž uvádí (České noviny: pokles ekonomiky, 2020) zahraniční poptávka klesla o cca 8 %. Poklesnou také výdaje domácností. Spotřeba domácností poklesne dle serveru o cca 2 %. Zahraniční obchod meziročně poklesne o cca 56,5 mld. Kč. O tomto vývoji HDP hovoří také následující graf.

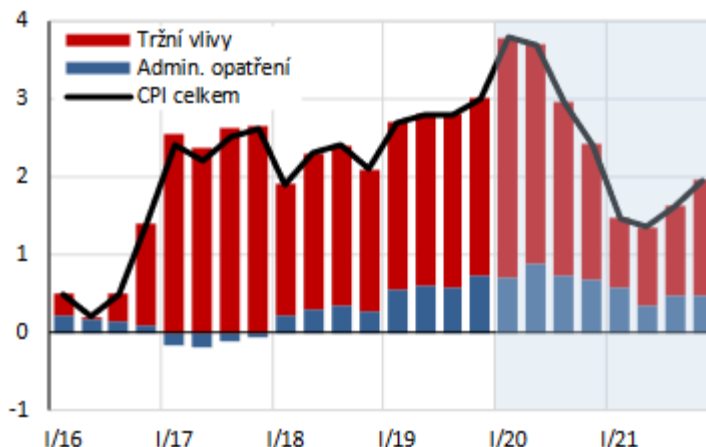
Graf 5 Vývoj české ekonomiky: HDP

Zdroj: Ministerstvo financí: predikce 2020

Co se týče dalšího ekonomického ukazatele v podobě inflace, ta v první části roku 2020 vzrostla na 3,2 %. Důvodem nárůstu bylo jednak to, že Česká národní banka nezvýšila úrokové sazby, které by za běžných okolností zvýšila. V současné době inflace naopak mírně zpomaluje a v roce 2021 již budou chybět výraznější faktory proinflační. Inflace by tak v příštím roce měla poklesnout na 1,6 %. Pokles míry inflace bude dán nižší cenou ropy, zpomalením cen elektřiny, tepla atd. O vývoji inflace hovoří následující graf.

Graf 6 Vývoj české ekonomiky: inflace

Zdroj: Ministerstvo financí; predikce 2020

Třetím ukazatelem z pohledu ekonomiky je nezaměstnanost. Ještě na začátku letošního roku se řadila Česká republika na první příčky nezaměstnanosti v rámci celé Evropské unie. V zemi byla nezaměstnanost jen kolem 2 %. Trh práce se však začal propadat na jaře letošního roku. V březnu poklesla nezaměstnanost na 3 %, v dubnu na 3,4 %, v červnu se přiblížily hodnoty 4 %.⁶⁵ Mírnější růst je dán zásahy vlády, velmi dobrým stavem na začátku roku. Jak uvádí Ministerstvo financí, celkově by tedy nezaměstnanost v letošním roce měla vzrůst na 3,3 % v roce 2020. V roce 2021 by měla činit nezaměstnanost 3,5 %.⁶⁶ O nezaměstnanosti poté hovoří následující třetí graf.

⁶⁵ MPSV. *Nezaměstnanost* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statistiky>

⁶⁶ MFCR. *Makroekonomická predikce* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce>

Graf 7 Vývoj české ekonomiky: nezaměstnanost

Zdroj: Ministerstvo financí: predikce 2020,

Pandemie bude mít dále výrazný vliv na rozpočet České republiky. V letošním roce se celkové příjmy sníží, oproti plánu na 1 364,8 mld. Kč (Ministerstvo financí: rozpočet 2020, 2020). Jedná se o propad o cca 14 %. Na druhou stranu výdaje vzrostly na 1 864,8 mld. Kč. Jedná se o nárůst ve výši cca 13 %. Byl tedy schválen schodek rozpočtu ve výši 500 mld. Kč, jako reakce na aktuální vývoj. Růst na straně výdajů je dán opatřeními ke stimulaci ekonomiky (kompenzační bonusy a jiné níže popsané programy).⁶⁷

Na straně příjmů je propad způsoben odpuštěním minimálních záloh, odpuštěním některých daní atd.

3.3.3 Podpora vlády v době pandemie viru Covid 19 se zaměřením na kompenzační bonus

Na podporu fyzických a právnických osob v době epidemie připravila vláda České republiky různé pomocné balíčky. Ty jsou v následujícím textu blíže představeny, přitom je s ohledem na cíl této diplomové práce, největší pozornost zaměřena na kompenzační bonusy.

⁶⁷ MF CR. *Makroekonomická predikce* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce>

3.3.3.1 Podpora v první vlně

Obecně je možné uvést, že první pomoc ze strany státu se zaměřila na fyzické osoby, právě kvůli uzavření velkého množství maloobchodních prodejen a tím, že děti zůstaly doma a nemohly navštěvovat školy. Vláda si uvědomovala jejich důležitost.

Prvně začala vláda podporu pro OSVČ projednávat 16. 3. 2020.⁶⁸ O tři dny poté byl schválen první finanční příspěvek pro OSVČ, a to prostřednictvím ošetřovného. Částka byla ve výši 424 Kč za den (13 000 Kč za měsíc). Žádosti vyřizovalo Ministerstvo průmyslu a obchodu.⁶⁹ První dotační program byl vyhlášen 26. 3. 2020.⁷⁰ Posledního března došlo k rozšíření programu Ošetřovného pro OSVČ, kteří působí v oblasti lesnictví a zemědělství.

Poté byly schváleny změny v povinnosti elektronické evidence tržeb. Dle zákona č. 449/2020 Sb., došlo následně k odsunutí evidence tržeb až do konce roku 2022. Tento odklad se váže jak na subjekty, které spadaly do prvních dvou vln EET, tak i na ty, kteří měli začít evidovat tržby od 1. 5. 2020.⁷¹ Toto rozhodnutí se jeví jako kontroverzní. Protože EET dusí ekonomiku a malé podnikatele, kteří se ukázali jako nezastupitelní.

Byl spuštěn Program Úvěr COVID, který měl za cíl podporovat malé a střední podnikatele formou bezúročných úvěrů. Výše podpory měla být ve výši 500 tis. až 15 mil. Kč. Úvěry byly směřovány až do výše 90 % uznatelných nákladů, se splatností 2 roky.

V březnu byl přijat tzv. Liberační daňový balíček, který plošně odpustil pokuty a úroky z prodlení za opožděné daňové přiznání (do 1. 7. 2020). Prominul pokuty za opožděné podání kontrolního hlášení a správní poplatky. Následně byly prominuty i pokuty za jiné daně (z nabytí nemovitých věcí), plošně byly prominuty daň z přidané hodnoty na bezúplatné dodání základních ochranných prostředků atd.

Pro oblast trhu práce byl důležitý program Antivirus. Tento program měl pomoci zaměstnavatelům udržet si v době výpadku příjmů své pracovníky. Došlo tedy pomocí Úřadů práce ke kompenzaci mzdových výdajů. Dle toho, jak byla firma pandemií postižena, mohla čerpat finance v režimu A či B. Příspěvek v režimu A zaměstnavatelům kompenzoval

⁶⁸ Vláda ČR. Usnesení č. 578/2020 ze dne 21. prosince 2020 č. 1370 o přijetí krizového opatření

⁶⁹ Vláda ČR. Usnesení č. 130/2020 ze dne 26. března 2020 č. 305 o přijetí krizového opatření

⁷⁰ Vláda ČR. Usnesení č. 311/2020 ze dne 26. března 2020 k programu Ošetřovné pro OSVČ

⁷¹ Česko. Zákon č. 449/2020 ze dne 29. října 2020 kterým se mění zákon č. 137/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti evidence tržeb v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu, ve znění pozdějších předpisů

náklady, pokud byla zaměstnanci nařízena karanténa či byl jeho podnik uzavřen či omezen z důvodu krizového usnesení. Příspěvek činil 80 % vyplacené náhrady mzdy včetně odvodů. Maximální výše byla 39 000 Kč na pracovníka. Příspěvek v režimu B zaměstnavatelům kompenzoval překážky v práci na straně zaměstnavatelů, z důvodu karantény, péče o dítě atd. Zaměstnavatel po dobu těchto překážek vyplácí 60–100 % náhrady mzdy a kompenzace státu činí 60 %. Maximální částka je 29 000 Kč na pracovníka.

Dále začala vláda na 42. schůzi projednávat vládní návrh zákona o změně pojistného na veřejné zdravotní pojištění (Režim C programu Antivirus). Pro OSVČ byl vyhlášen předpis č. 133/2020 Sb. Ten prominul platby záloh na zdravotní a sociální pojištění, a to v době od března do srpna roku 2020. Tuto úlevu mohly využít OSVČ, které odváděly zálohy v minimální výši, a tato platba jim byla odpuštěna. Pokud je záloha OSVČ vyšší, než je minimum, bude mu po dobu půl roku odpuštěno pouze minimum a ve vyúčtování za rok 2020 je povinen doplatit rozdíl. Tyto zálohy byly OSVČ odpuštěny automaticky. OSVČ si však mohly dobrovolně odvádět nemocenské pojištění. To představovalo bonus v celkové výši 30 000 Kč.

Nejvýraznějším a z pohledu této práce nejdůležitějším krokem v této době bylo schválení zákona o kompenzačním bonusu. Zákon vešel v platnost 14. 4. 2020. Dne 22. 4. 2020 byl zákon novelizován, a to s cílem prodloužit poskytnutí bonusu od 1. 5. do 8. 6. 2020.⁷²

Kompenzační bonus je finanční bonus ve výši 500 Kč (OSVČ) nebo 350 Kč (společníci s.r.o.). Tento bonus se vyplácí za každý den bonusového období. V zákoně byla definována tři bonusová období:

- Období od 12. března do 30. dubna 2020,
- Období od 1. května do 8. června 2020,
- Období od 9. června do 31. srpna 2020.

Jsou to tedy dle zákona dny, ve kterých trvá vládní krizové opatření, které zčásti či zcela omezují výdělečnou činnost či výkon činnosti společnosti s ručením omezeným. Jednorázově mohly firmy získat podporu v maximální výši 15 000 Kč, pokud splnily

⁷² Česko. Zákon č. 159/2020 ze dne 9. dubna 2020 o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2

definované podmínky, tedy že byly koronavirovou pandemií ekonomicky zasaženy. Nutno podotknout, že tento příjem nebyl daněn. Bonus je však započitatelným příjmem pro stanovení nároku na dávky vyplácené podle zákona upravujícího pomoc v hmotné nouzi a zákona upravujícího státní sociální podporu.

Subjektem kompenzačního bonusu je tedy dle zákona v první řadě OSVČ.⁷³ OSVČ je osoba, která svou činnost vykonává samostatně, na základě oprávnění. Toto oprávnění představuje především výpis ze živnostenského rejstříku. V tomto případě se jedná o „*soustavnou činnost provozovanou samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem.*“⁷⁴ OSVČ také může spolupracovat při výkonu takové samostatné činnosti. Do této kategorie patří také členové rodiny, kteří se zúčastňují na provozu rodinného závodu. OSVČ zároveň musí být osoba, která ukončila povinnou školní docházku a dosáhla věku aspoň 15 let. Do jejich příjmů se řadí příjmy ze živnosti, ze zemědělské činnosti, příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů, podíly společníků atd. Tyto osoby musely mít aktivní živnostenské oprávnění. Musely být společníky malé firmy, která má nejvýše dva společníky či se jedná o firmy rodinnou. Také to mohly být osoby, které vykonávaly práci na základě dohod o práci konané mimo pracovní poměr (DPD, DPČ). Tyto osoby musely splnit další podmínku, či musely být účastny nemocenského pojištění jako zaměstnanec.

Tyto osoby nemohly poté zčásti či zcela vykonávat obvyklou činnost, zejména z důvodu:⁷⁵

- nutnosti uzavření či omezení provozu provozovny subjektu kompenzačního bonusu nebo provozovny společnosti s ručením omezeným,
- karantény subjektu kompenzačního bonusu nebo jeho zaměstnance,
- péče o dítě v případě subjektu kompenzačního bonusu nebo překážky v práci spočívající v péči o dítě v případě jeho zaměstnance,

⁷³ Česko. Zákon č. 159/2020 ze dne 9. dubna 2020 o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2

⁷⁴ Česko. Zákon č. 455/1991 ze dne 2. října 1991 o živnostenském podnikání

⁷⁵ Česko. Zákon č. 159/2020 ze dne 9. dubna 2020 o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2

- omezení poptávky po výrobcích, službách nebo jiných výstupech samostatné výdělečné činnosti subjektu kompenzačního bonusu nebo společnosti s ručením omezeným nebo
- omezení či ukončení dodávek nebo služeb potřebných pro výkon samostatné výdělečné činnosti subjektu kompenzačního bonusu nebo společnosti s ručením omezeným.

3.3.3.2 Druhá vlna

Díky silně se zhoršující epidemiologické situaci byl v září vyhlášen nový nouzový stav.⁷⁶ I v této vlně pandemie viru Covid 19, učinila vláda různé kroky, popsané níže.

Na své 61. schůzi předložila návrh zákona č. 589/1922 Sb. o daních z příjmu, který pojednával o tzv. paušální dani. Návrh byl v prosinci roku 2020 schválen. Díky tomuto zákonu mohou OSVČ od roku 2021 uhradit daň z příjmů + sociální a zdravotní pojištění bez povinnosti podávat daňové přiznání. Paušální daň činí v roce 2021 5 469 Kč. Přitom si OSVČ mohou zvolit, zda se k paušální dani přihlásí či nikoliv. Existují zde však podmínky, kdy lze daň využít, a kdy již nikoliv. Cílem tohoto zákona je ulevit podnikatelům v oblasti administrativní náročnosti.⁷⁷

4. 10. 2020 došlo k prodloužení programu Antivirus, a to u obou režimů, navíc byl zaveden režim A plus. Program Antivirus byl prodloužen do 31. 12. 2021. Nový režim A plus je zaměřen na zaměstnavatele, jejichž provozy jsou uzavřeny či výrazně omezeny. Zde mohly čerpat finanční bonus až ve výši 100 % náhrady mzdy. Nejvyšší částka na pracovníka byla ve výši 50 000 Kč na měsíc.

Dále byl přijat tzv. Velký liberační balíček. Ten byl zaměřen na všechny podnikatele, jejichž činnost byla omezena, zakázána vládními nařízeními. Odkládá se jim automaticky úhrada DPH do konce roku. Dále jsou prominuty zálohy na daň z příjmu a daň silniční. Ministerstvo financí také prodloužilo platnost daňových úlev z předchozích opatření. Balíček byl přijat 14. 10. 2020.

⁷⁶ Vláda ČR. Usnesení č. 391/2020 ze dne 30. září 2020 č. 957 o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky

⁷⁷ Česko. Zákon č. 586/1992 ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů

V oblasti daní byla učiněna další změna - zrušení daně z nabytí nemovitých věcí.

Dalším opatřením bylo prodloužení programu COVID III, následně byl říjnu znovuobnoven program Ošetřovné pro OSVČ II. OSVČ si tak mohly zažádat o částku 400 Kč na den, jestliže nemohly na základě péče o dítě do věku 10 let vykonávat samostatně výdělečnou činnost.

Také byl obnoven 4. 11. 2020 kompenzační bonus pro OSVČ. I tento kompenzační bonus se vztahuje na poškozené OSVČ, společníky malých s.r.o. a osoby pracující na DPČ a DPP. Jeho výše je 500 Kč za každý den omezení v období od 5. října 2020 do 15. února 2021. Program je rozdělen do šesti po sobě jdoucích bonusových období, která jsou následující:⁷⁸ od 5. října 2020 do 4. listopadu 2020. To znamená, že je možné kompenzační bonus využít v 31. dnech. Celková částka, kterou je možné čerpat, činí 15 500 Kč.

od 5. listopadu 2020 do 21. listopadu 2020. To znamená, že je možné kompenzační bonus využít v 17. dnech. Celková částka, kterou je možné čerpat, činí 8 500 Kč.

od 22. listopadu 2020 do 13. prosince 2020. To znamená, že je možné kompenzační bonus využít v 22. dnech. Celková částka, kterou je možné čerpat, činí 11 000 Kč.

od 14. prosince 2020 do 24. prosince 2020. To znamená, že je možné kompenzační bonus využít v 11. dnech. Celková částka, kterou je možné čerpat, činí 5 500 Kč.

od 25. prosince 2020 do 23. ledna 2021. To znamená, že je možné kompenzační bonus využít v 30. dnech. Celková částka, kterou je možné čerpat, činí 15 000 Kč.

od 24. ledna 2021 do 15. února 2021. To znamená, že je možné kompenzační bonus využít v 23. dnech. Celková částka, kterou je možné čerpat, činí 11 500 Kč.

Žádost je možné podávat až do 2 měsíců po skončení příslušného bonusového období. Program je přitom rozdělen do celkem šesti na sebe navazujících bonusových období.

Dále byla v listopadu realizována novela zákona o EET. Jak již bylo výše uvedeno, díky ní odpadla povinnost evidence tržeb pro stávající i nové obory, a to až do konce roku 2022.

Jiné změny učiněny nebyly. Nouzový stav trval 189 dnů, do 11. 4. 2021.

⁷⁸ Česko. Zákon č. 159/2020 ze dne 9. dubna 2020 o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2

Obdobně jako na podzim je možné od podzimu identifikovat program ošetřovné pro OSVČ II, kompenzační bonus, novelu zákona o EET a možnost volby paušální daně, která se nepřímou dotýká koronavirové pandemie. Nicméně její schválení mělo podnikatelům ulevit zejména v oblasti byrokracie. Na první pohled je patrné, že zavedená opatření týkající se OSVČ se mezi jarní a podzimní vlnou příliš nelišila. Stěžejní rozdíl byl v rámci odpuštění záloh na zdravotním a sociálním pojištění, které bylo uplatněno pouze v jarní vlně pandemie. V rámci podzimní vlny se nad touto úlevou často diskutovalo, nicméně nebyla schválena. Jak uvedla ministryně Schillerová, důvodem bylo to, že na základě provedené analýzy nebyla zjištěna žádná výrazná zátěž, která by OSVČ znesnadňovala stávající obtížnou situaci.

3.3.3.3 Třetí vlna

Třetí vlna byla především ve znamení opatření v oblasti daňových balíčků pro rok 2021. Došlo ke zrušení superhrubé mzdy, kdy se na její místo zavádí sazba 15 % z hrubé mzdy a v období od 1. března do 31. prosince 2020. Následně došlo ke zvýšení sazeb daně z tabákových výrobků - v roce 2021 se zvýšila daň o 10 % a v dalších letech následně vždy o 5 %.

V lednu roku 2021 byl vydán nový kompenzační bonus 2021, který není vázán na nouzový stav – s jeho pomocí mohly OSVČ žádat 1 000 Kč za den. Tento bonus vstoupil v platnost v únoru roku 2021 a od té doby mohou OSVČ, partneři malých společností s ručením omezeným (s.r.o.) a někteří zaměstnanci na „dohodách o práci“ požádat o kompenzační bonus podle nového režimu. Někteří zaměstnanci, kteří neměli nárok na kompenzační bonus podle starého režimu, mohou nyní tento nárok uplatnit a na druhé straně někteří zaměstnanci, kterým dříve vydali kompenzační bonus, již na něj nárok mít nebudou. Nový kompenzační bonus je založen na snížení příjmů za určité období, tj. Srovnávací období. Podle nového zákona nemusí podnikatelé prokazovat, že podnikají v činnostech nebo odvětvích, která jsou krizovými opatřeními přímo zakázána nebo omezována nebo, že je jejich podnikání s těmito aktivitami spojeno. Do budoucna by nemělo platit, že by finanční úředníci informovali podnikatele, že jejich aktivity nebyly zakázány a pouze jejich zákazníci nemohli využívat jejich služeb, jak tomu bylo u některých (např. průvodci cestovních kancelářů) a cestovní kanceláře. Ve vztahu ke starému kompenzačnímu bonusu skutečně často nezbylo nic jiného, než se postavit proti rozhodnutí o zamítnutí finančních úřadů podáním žaloby k soudu.

Podnikatelé nyní musí ve srovnávacím období prokázat pokles příjmů o 50 % nebo vyšší. Období srovnání si mohou vybrat podnikatelé a mělo by být provedeno po pečlivém zvážení, aby se zajistilo, že rozdíl v příjmech je ve skutečnosti alespoň o něco více než 50 %.⁷⁹

Jak tedy konkrétně uvádí zákon, i v rámci tohoto nového kompenzačního bonusu se jedná o činnost/činnosti OSVČ či společnosti s ručením omezeným u společníků, jejíž výkon byl v bonusovém období, v němž nastal den, za který se poskytuje kompenzační bonus, významně dotčen v souvislosti se vznikem a rozšířením onemocnění Covid-19. V tomto případě tedy muselo dojít k:⁸⁰

- uzavření či omezení provozu provozovny subjektu kompenzačního bonusu nebo provozovny společnosti s ručením omezeným.

Dále dochází ke zvýšení základní slevy na poplatníka, kdy výše slevy je pro rok 2021 stanovena na 27 840 Kč a pro rok 2022 na 30 840 Kč. Byl zaveden stravenkový paušál - zvýšená hranice pro odpisování. Také byla zavedena uznatelnost výdajů k boji s koronavirem - nově tak OSVČ i firmy mohou snížit daňový základ u daní z příjmů o výdaje vynaložené na bezúplatné nepeněžitě plnění poskytnuté v souvislosti s pandemií koronaviru na humanitární a obdobné účely, a to karantény nebo izolace podle zákona o ochraně veřejného zdraví (dále jen „karanténa“) subjektu kompenzačního bonusu nebo jeho zaměstnance

- péče o dítě v případě subjektu kompenzačního bonusu nebo překážky v práci spočívající v péči o dítě v případě jeho zaměstnance
- omezení poptávky po výrobcích, službách nebo jiných výstupech samostatné výdělečné činnosti subjektu kompenzačního bonusu nebo společnosti s ručením omezeným
- omezení či ukončení dodávek nebo služeb potřebných pro výkon samostatné výdělečné činnosti subjektu kompenzačního bonusu nebo společnosti s ručením omezeným

⁷⁹ Česko. Zákon č. 95/2021 ze dne 25. února 2021 o kompenzačním bonusu pro rok 2021

⁸⁰ Česko. Zákon č. 95/2021 ze dne 25. února 2021 o kompenzačním bonusu pro rok 2021

Oproti prvnímu kompenzačnímu bonusu je zde tedy uvedeno, že činnost je významně dotčenou, v případě, že výše příjmů odpovídajících tržbám z prodeje výrobků, zboží a služeb plynoucích z této činnosti nepřekročila ve srovnávaném období 50 % průměrné měsíční výše těchto příjmů plynoucích z téže činnosti ve srovnávacím období, tedy došlo ke snížení příjmů o alespoň 50 %. V případě, že se jedná o omezení činnosti v důsledku nařízené karantény nebo izolace, považuje se činnost za významně dotčenou automaticky z tohoto důvodu a test poklesu příjmů se tedy neprovádí. Přitom se vychází ze srovnání příjmů z této činnosti ve srovnávaném období oproti průměrné měsíční výši příjmů ve srovnávacím období. Příjmem se přitom rozumí příjem podle zákona o daních z příjmů, avšak nepoměřují se všechny příjmy z dané činnosti, ale pouze ty příjmy, které odpovídají tržbám z prodeje výrobků, zboží nebo služeb. „Tržby z prodeje výrobků, zboží a služeb“ jsou pojmem z účetnictví a vykazují se ve výkazu zisku a ztrát. Srovnávacím obdobím je kalendářní měsíc bezprostředně předcházející bonusovému období.

4 Analytická část

V rámci vlastní práce tento text analyzuje dopady poskytnutých kompenzačních bonusů v České republice. Z tohoto důvodu je zde nejprve provedena analýza poskytnutých kompenzačních bonusů v České republice, se zaměřením na vyplacené finance. Poté je provedena analýza stavu české ekonomiky, kde je poukázáno, jak se vyplacené kompenzační bonusy projeví v ekonomice státu, nezaměstnanosti, zadluženosti a počtu firem. Následně je provedena komparace se zahraničím a jsou vytipovány doporučení pro případné další kompenzační bonusy.

4.1 Analýza kompenzačních bonusů

Kompenzační bonusy byly vypláceny v rámci tří období, proto je také následná analýza kompenzačních bonusů rozdělena na tato tři období.

4.1.1 Kompenzační bonusy na jaře 2020

Prvním obdobím, kdy byly kompenzační bonusy vypláceny, bylo jaro roku 2020. V rámci prvního období byly žádosti přijímány ve dvou obdobích a to od 12. března 2020 do 30. dubna 2020 a od 1. května do 8 června 2020. Jednalo se tedy o období cca 4 měsíců.

Na jaře roku 2020 bylo přijato vládou České republiky od OSVČ 921 835 žádostí. Přitom celkový počet fyzických osob v České republice byl cca 1,9 milionu. Tedy přibližně ½ ze všech fyzických osob o bonus žádala. Společnosti malé, které vystupují jako společnosti s ručením omezeným, zaslaly celkem 81 052 žádostí o kompenzační bonus. Od osob pracujících na dohodu, bylo přijato 10 219 žádostí. Jak tedy můžeme vypořádat z následující tabulky, největší podíl na přijatých žádostech měly OSVČ. Podíl na celkových přijatých žádostech měly OSVČ 91 %. Podíl žádostí od společností s ručením omezeným, na celkových přijatých žádostech, činil jen 8 %. Nejmenší podíl byl zaznamenán u tzv. dohodářů, a to cca 1 %. O této skutečnosti také vypovídá následující tabulka.

Tabulka 1 Vývoj kompenzačních bonusů jaro 2020

Typ žadatele	Počet žádostí	Podíl na celku
OSVČ	921 835	90,99%
s.r.o.	81 052	8,00%
Dohodáři	10 219	1,01%
Celkem	1 013 106	

Zdroj: Vlastní zpracování

Finanční správa vyplácela výše uvedeným podnikatelům kompenzační bonus ve výši 500 Kč za jeden kalendářní den, pokud bylo jejich podnikání nějakým způsobem omezeno vlivem pandemie viru Covid 19. Celkem tedy bylo vyplaceno OSVČ 20 191 641 599 Kč, tj. 91,5 % z celkové poskytnuté částky. Malé společnosti s ručením omezeným získaly v rámci kompenzačních bonusů 1 726 653 233 Kč, tj. necelé 1 %. Dohodáři poté získali v rámci kompenzačních bonusů 139 401 946 Kč, jak vypovídá následující tabulka.

Tabulka 2 Vývoj kompenzačních bonusů jaro 2020 v tis. Kč

Typ žadatele	Vyplacené žádosti	Podíl na celku
OSVČ	20 191 461	91,54%
s.r.o.	1 726 653	7,83%
Dohodáři	139 401	0,63%
Celkem	22 057 515	100,00%

Zdroj: Vlastní zpracování

V průměru tak bylo na jednu žádost vyplaceno 21 772 Kč. Přitom OSVČ v průměru na jednu žádost získaly 21 903 Kč. Malé společnosti s ručením omezeným získaly v průměru na jednu žádost 21 303 Kč a dohodáři získali na jednu žádost nejmenší finanční krytí - jen 13 641 Kč v průměru.

I když bylo přijato přes milion žádostí, ty se nevyhnuly problémům ze strany firem, které mnohdy nevěděly, zda a o jak vysokou podporu žádat. Byl to precedent, který do té doby nemusely firmy řešit - rozhodnutí zda žádat o plnou, či sníženou částku. Celá řada malých firem nežádala o kompenzační bonus vůbec, protože se domnívala, že to s jistotou bude znamenat kontrolu ze strany správce daně. Bez větších problémů firmy žádaly o bonus z důvodu péče o dítě, karanténu a omezení provozoven. Zde byl počet dnů pro podporu relativně jasně daný. Větší problémy měli podnikatelé, kteří trpěli sníženou poptávkou po službách, výrobcích či z důvodu poklesu dodávek - zde vznikaly mnohé otázky, neboť právní úprava nikde blíže nespecifikovala, o jakou částku mohou firmy žádat – byla pouze

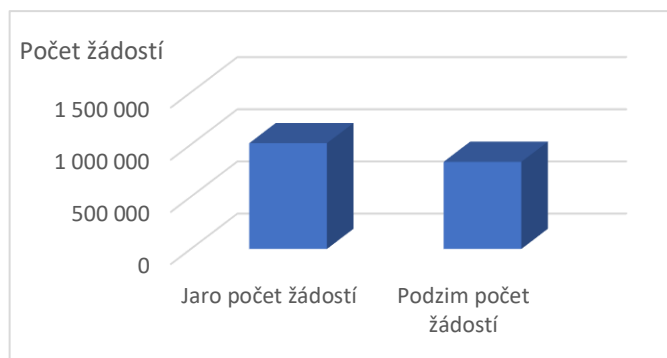
stanovena maximální částka. Podnikatelé neměli tedy jistotu, zda jejich žádost nebude napadnuta ze strany Ministerstva financí a proto zde mnohdy vznikaly otázky typu: stačí pro nárok na celý měsíční příspěvek jakýkoli pokles příjmů pod úroveň běžnou? Je možné za újmu považovat i nemožnost vykonávat činnost, která ještě není v procesu, ale byla plánována? Zda je možné využít důvodové zprávy, která uvádí, že smyslem poskytnuté pomoci je zmírnit dopady na malé a střední firmy, jejichž činnost je utlumena vlivem pandemie, či pandemie do jejich podnikání výrazně negativně zasáhla? Na otázku, zda finanční bonus bude do budoucna znamenat automatickou kontrolu z finančního úřadu, je možné uvést zápornou odpověď, protože finanční zpráva neplánuje plošné kontroly. Ty budou prováděny jen v určitých případech.⁸¹

4.1.2 Kompenzační bonusy podzim 2020

Jak bylo uvedeno v teoretické části práce, na podzim byly kvůli šíření viru Covid 19, zavedeny další nařízení, která určitým způsobem omezila podnikání. Z tohoto důvodu vláda opět zavedla podporu malých a středních firem kompenzační bonusy. Bonusovým obdobím bylo období od 5 října 2020 do 15. února 2021. Toto bonusové období bylo rozděleno na šest období, ve kterých mohly žádat firmy o podporu.

V tomto druhém období bylo přijato méně žádostí, než tomu bylo na jaře 2020 - celkem 834 514 žádostí o kompenzační bonus. To je tedy o 17 % méně, než tomu bylo v jarních měsících, jak je uvedeno v následujícím grafu.

Graf 8 Vývoj počtu přijatých žádostí

Zdroj: vlastní zpracování

⁸¹ MESEC. *Kompenzace*, [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/kompenzace-pro-osvc-kontrola-interni-septanda-nyni-rika-ze-ne/>

Nyní může vyvstat otázka, co je důvodem poklesu počtu žádostí o kompenzační bonus? Odpověď je celkem jednoduchá. Na podzim vláda zpřísnila podmínky pro vyplácení kompenzačních bonusů. Na jaře tedy mohly všechny OSVČ, všichni společníci společností s ručením omezeným a dohodáři jejichž činnosti se omezení s Covid 19 alespoň částečně dotkl, žádat o podporu. Na podzim snížila vláda okruh podnikatelů, kteří mohli o podporu žádat, tím na bonus v podzimních měsících dosáhli jen ti, jejichž činnost byla bezprostředně zakázána či omezena opatřeními vlády, s cílem zabránit šíření viru. Muselo se také jednat o činnost, která byla v posledních čtyřech měsících klíčovým zdrojem financí - byly to tedy firmy z oblasti kultury, pohostinství, ubytování, sportu a maloobchodu. Dále měly nárok na podporu také ty firmy, které dodávaly výrobky a služby podnikům, jež byly pandemií zasaženy. Tento vztah musel představovat navázání minimálně z 80 %. Další změnou bylo to, že firmy nesměly žádat o kompenzaci v případě žádosti o jiné dotace - tedy platilo dále to, že nesmí čerpat program Antivirus či podporu v nezaměstnanosti, jako tomu bylo na jaře. Malé firmy nesměly nově kombinovat podporu v případě, že získají ošetřovné či jiné dotační programy COVID. Vláda tyto změny učinila proto, že na jaře 2020 docházelo ke zneužívání bonusů a z tohoto důvodu souhlasila i Hospodářská komora s touto změnou. Ve velké míře došlo mimo jiné i k růstu administrativní náročnosti podnikatelům, přitom však nebyly podmínky čerpání po celý podzim shodné - od října se několikrát změnily - bylo tak učiněno nátlakem opozičních politiků, profesních organizací a veřejnosti. Např. v průběhu podzimu se změnila situace tak, že mohly malé firmy žádat o podporu z programu Antivirus a mohly čerpat kompenzační bonus i ošetřovné. Dále mohly začít čerpat finanční prostředky z tohoto programu i firmy a živnostníci, kteří se nachází v insolventi. Na začátku tohoto období totiž mohli čerpat bonus lidé s exekucí, ale již ne v insolventi. Další změnou bylo to, že o bonus mohli žádat i lidé bez provozoven - např. taxikáři. Toto omezení se samozřejmě promítlo i na poklesu vyplacených kompenzačních bonusů. Na podzim bylo vyplaceno jen 7 469 195 005 Kč. Jedná se tak o pokles ve výši 66 %. Přitom denní pomoc byla ve stejné výši, a to 500 Kč. Ve svých statistikách Finanční zpráva nerozděluje tyto vyplacené kompenzační bonusy mezi OSVČ, společnosti s ručením omezeným a dohodáře, jako tomu bylo na jaře, i když je možné předpokládat, že nejvyšší množství financí opět směřovalo do rukou OSVČ.

Porovnání, mezi jarem a podzimem roku 2020, z pohledu počtu žádostí je patrné v následující tabulce, že v průměru bylo na jednu žádost vyplaceno 9 166 Kč.

Tabulka 3 Vývoj kompenzačních bonusů jaro 2020 v tis. Kč

Typ žadatele	Vyplacené žádosti	Podíl na celku
Jaro vyplacené bonusy	22 057 515 000	74,70%
Podzim vyplacené bonusy	7 469 195 000	25,30%
Celkem	29 526 710 000	100,00%

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.3 Kompenzační bonusy 2021

V roce 2021 byl uzákoněn v pořadí již třetí kompenzační bonus, a to dle zákona č. 95/2021 Sb. Zajímavé je, že podstata kompenzačního bonusu v roce 2021 byla navracena, k podstatě kompenzačního bonusu v období jara 2020. To znamená, že nárok na bonus mohl vzniknout i v případě, že omezení podnikání přímo nesouvisí se zákazem a omezením činnosti ze strany vlády. Oproti jaru 2020, však museli podnikatelé splnit určité přesně definované podmínky - zde bylo opět cílem zajistit, aby nezískali finanční pomoc ti, kteří ji nepotřebují. Denní částka byla zvýšena na 1 000 Kč, kdy přitom byl individuálně nastaven limit pro subjekty s typicky nižšími příjmy (např. důchodci, studenti), aby nedošlo k překompensování. Důležitá byla také změna v tom, že bonus není svázán s trváním nouzového stavu.⁸²

Toto období bylo rozděleno Finanční správou na čtyři období. V rámci prvního bonusového období bylo přijato 156 630 žádostí, kdy bylo celkem vyplaceno 155 556 žádostí s celkovou částkou 3 292 805 798 Kč. To znamená, že průměrná částka na žádost činila 21 168 Kč. V druhém bonusovém období bylo přijato 165 161 žádostí, z toho bylo kladně vyřízeno 165 091 žádostí a celková částka, která byla vyplacena, činila 4 393 455 806 Kč. Na jednu žádost tak bylo vyplaceno 26 612 Kč. Ve třetím bonusovém období bylo přijato 151 776 žádostí, z toho bylo proplaceno 151 664 žádostí a celková částka, která byla vyplacena, činila 3 871 763 629, což představuje 25 529 Kč na jednu žádost. V posledním čtvrtém bonusovém období bylo přijato nejméně žádostí a to 106 145 z toho bylo 104 562 vyplacených žádostí. V rámci tohoto čtvrtého období bylo vyplaceno 2 692 875 232 Kč, což na jednu žádost představuje 25 754 Kč. Jak můžeme tedy

⁸² Česko. Zákon č. 95/2021 ze dne 25. února 2021 o kompenzačním bonusu pro rok 2021

vypozorovat, žádosti byly většinou kladně vyřízeny. Podíl kladně vyřízených žádostí z celkových přijatých žádostí, se pohyboval kolem 99 % a nejvyšší podíl zamítnutých žádostí byl v posledním období, tj. v měsíci květnu.

O tom, jaký byl vývoj vyplacených bonusů v roce 2021, hovoří následující graf. Z něj můžeme vidět, že nejvíce financí bylo vyplaceno v březnu roku 2021.

Graf 9 Vývoj vyplacených kompenzačních bonusů v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

O vývoj počtu žádostí poté hovoří následující graf. I zde je patrný nejnižší počet vyplacených žádostí koncem období. Nejvyšší počet vyplacených žádostí byl patrný v březnu.

Graf 10 Vývoj počtu vyplacených kompenzačních bonusů

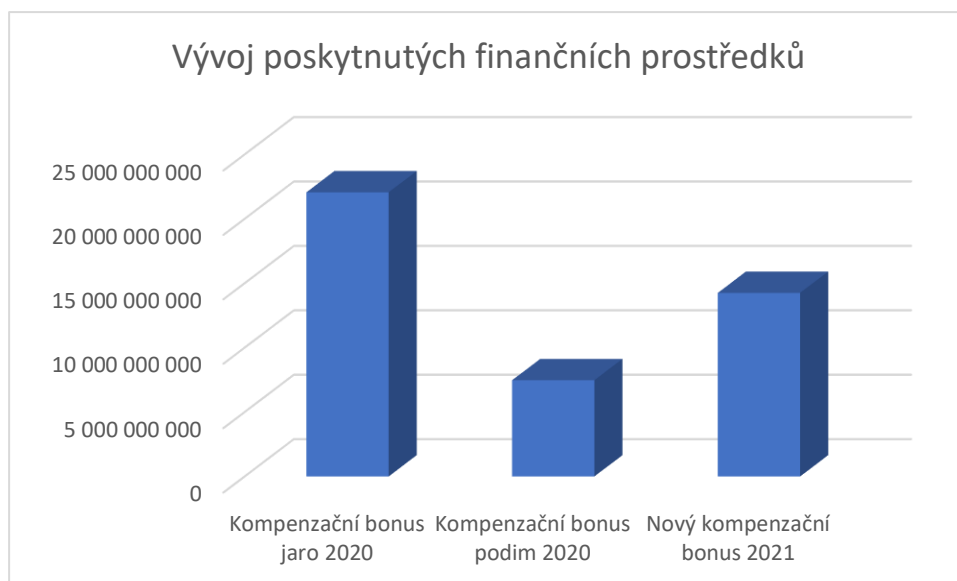

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.4 Shrnutí kompenzačních bonusů a komparace se zahraničím

Shrnutí z pohledu financí je uvedeno v následujícím grafu. Celkem tedy bylo vyplaceno na kompenzačních bonusech do srpna roku 2021 43 777 mil. Kč, které měly podpořit malé firmy zasažené pandemií viru. Jak z grafu dále vyplývá, nejvíce financí bylo poskytnuto v první vlně pandemie viru Covid 19. Nejméně poté bylo přiděleno firmám na podzim, kdy nová pravidla odřízla od bonusu řadu postižených podnikatelů. Celkem bylo v roce 2020 poskytnuto na kompenzačních bonusech v roce 2020 0,45 % nominálního HDP. Pro společnosti s ručením omezeným činily kompenzace 0,17 % HDP. Jak již bylo výše uvedeno, podpora se v zásadě vázala jenom na uzavření provozoven a přímé dopady vládních omezení což se koncem roku změnilo, kdy primární kritérium pro poskytnutí dotace byl pokles tržeb o nejméně polovinu. Celkově se tak v roce 2021 systém přímé podpory podnikatelů poškozených koronavirem spíše zjednodušil, vyloučil případy, kdy někteří z poškozených nedosáhli na nic. Z tohoto důvodu došlo opět k mírnému nárůstu kompenzačních bonusů.

Graf 11 Vývoj počtu vyplacených kompenzačních bonusů

Zdroj: vlastní zpracování

Tuto situaci také dokládá následující procentuální vyjádření z pohledu poskytnutých finančních prostředků.

Tabulka 4 Celkové kompenzační bonusy

Období	Vyplacené částky	Podíl vyplacených částek
Kompenzační bonus jaro 2020	22 057 515 000	50,39%
Kompenzační bonus podzim 2020	7 469 195 000	17,06%
Nový kompenzační bonus 2021	14 250 810 465	32,55%
Celkem	43 777 520 465	100,00%

Zdroj: vlastní zpracování

Vláda na počátku pandemie viru Covid 19 přislíbila podporu všem podnikatelům a malým živnostníkům, kteří ji budou potřebovat. O tom, zda podpora byla rychlá, adekvátní a úměrná velikosti ekonomiky, je těžké polemizovat. Odpovědí může být např. následující tabulka, z níž lze vyvodit, zda Česká republika poskytla dostatek finanční pomoci podnikům v porovnání s ostatními státy.

Tabulka 5 Boj států s pandemií (podíl na HDP)

	Přímá pomoc z rozpočtu	Odklad daní a odvodů	Jiná likvidita a garance
Česká republika	5,5	0,4	15,5
Belgie	1,4	4,8	21,9
Dánsko	5,5	7,2	4,1
Francie	5,1	8,7	14,2
Německo	8,3	7,3	24,3
Řecko	3,1	1,2	2,1
Maďarsko	0,4	8,3	0,0
Itálie	3,4	13,2	32,1
Nizozemsko	3,7	7,9	3,4
Portugalsko	4,3	0,4	12,2
Španělsko	4,3	0,4	12,2
Velká Británie	8,3	2,0	15,4

Zdroj: MFCR: Informační leták, [online]. Zář, 2021. [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>

Jak je z tabulky patrné, nejvíce financí z rozpočtu na přímou podporu ze sledovaných států poskytlo Německo a Velká Británie, a to 8,1 % HDP. Naopak nejmenší přímá pomoc, byla poskytnuta Maďarskem - jen 0,4 %, poté Belgií - 1,4 % HDP. Česká republika se tak umístila v lepší polovině. Z pohledu daní a odvodů však poskytla Česká republika nejméně financí, a to 0,4 % HDP. Obdobný podíl je patrný u Španělska, Portugalska. Naopak největší pomoc z pohledu daní a odvodů poskytla Itálie, a to 13,2 % HDP, Francie, a to 8,7 % HDP. Dále sledované státy poskytly i jinou pomoc a likviditu. Z tohoto pohledu se Česká republika umístila opět v lepší polovině tabulky. Největší objem prostředků poskytla opět Itálie, a to cca 32 %. Česká republika poskytla 15 %.

Je zde však možné uvést, že stát podporu nejprve vyplácel téměř všem, kdo si o ni zažádali, a neřešili, komu peníze pošle, jelikož stačilo čestné prohlášení. Byly deklarovány podmínky pro ty, kteří o peníze požádají, ale zůstalo jen u deklarování. Stát nezkoumal, jestli si dotyčný nezačal přivydělávat jinde nebo zda na něj pandemie skutečně dopadla. Posléze finanční úřady začaly zpětně prověřovat informace a poskytnuté podpory. V případě, že peníze byly poskytnuty neoprávněně, oslovení lidé většinou kompenzační bonusy vrátili. V jejich případě mohlo jít o omyl, špatné pochopení podmínek nebo to jen prostě zkusili, zda na to stát přijde či nikoliv. Pak tu byly i vědomé případy, kdy si firmy nebo jednotlivci chtěli vědomě a neoprávněně navýšit své příjmy. Což je samozřejmě pro stát problematičtější, hned ze dvou důvodů. Jednak vyplácí peníze, které se mohly použít jinde a skutečně tam, kde jsou nezpochybnitelně potřeba a druhým důvodem je, že absentující rodiče chybí ve svých firmách, které musí omezovat svůj provoz nebo shánět dodatečné zaměstnance a to jsou další náklady pro firmy. Proto byla následně zavedena podmínka pro získání kompenzačního bonusu - poklesem tržeb v řádu o 50 % a přesto nebylo mnoho firem spokojeno. Vyzívaly vládu, aby byl vytvořen systém kompenzací, který bude průřezově a nediskriminačně pomáhat všem postiženým odvětvím.⁸³ Na druhou stranu si občané České republiky stěžovali u ombudsmana, na nevhodné chování úředníků finanční správy - uváděli, že byli finančním úřadem neformálně kontaktováni s doporučením, aby žádost o kompenzační bonus vzali zpět, protože na něj nemají nárok. Takovou praxi lze považovat za nežádoucí, i když jsou finanční úřady instruovány k vedení neformální komunikace. Jedná se o standardní formu spolupráce mezi poplatníkem a správcem daně připuštěnou zákonem. Nemá však sloužit k nabádání, aby vzal žadatel svoji žádost zpět.⁸⁴

Inspirací na vytváření kompenzačních bonusů může pro Česko být Rakousko, Francie či Německo. Kdy např. v Německu podniky do pěti zaměstnanců mohly požádat o jednorázový grant do výše až 9 000 Euro po dobu tří měsíců a v případě potřeby ještě po dobu dalších dvou měsíců. Podniky do deseti zaměstnanců mohly dokonce požádat o jednorázový grant do výše až 15 000 Euro na tři měsíce, případně prodloužit o další dva měsíce. Částka byla určena zejména k zajištění ekonomické existence podniků, k překlenutí akutních překážek

⁸³ DENIK. *Cestovní ruch*, [online] Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://ustecky.denik.cz/podnikani/cestovni-ruch-koronavirus-vlada-20201216.html>

⁸⁴ DENIK. *Kompenzační bonus*, [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://benesovsky.denik.cz/podnikani/kompenzacni-bonus-zivnostnici-20210210.html>

likvidity v důsledku pokračujících provozních nákladů, jako jsou např. nájmy, půjčky na obchodní prostory nebo leasingové splátky. Vyplácená podpora podléhala těmto podmínkám: firma musí mít ekonomické potíže způsobené krizí COVID-19 a společnost nesměla být v ekonomických potížích před březnem 2020. Kromě toho podporují federativní státy malé a střední podniky individuálně, např. Severní Porýní-Vestfálsko poskytovalo státní záruky ve výši od 900 milionů Euro do 5 miliard Euro. Dále poskytovala federativní republika expresní záruky „Bürgschaftsbank“ až do výše 250 000 Euro a tyto finance byly vyplaceny do tří dnů. Bádensko-Württembersko poskytovalo likvidní půjčky společně do 500 zaměstnanců. Bavorsko po vyhlášení výjimečného stavu zřídilo ochranný štít ve výši 10 miliard euro, které financovaly půjčky pro zmírnění důsledků pandemie. Bavorská státní vláda poskytovala mimořádnou pomoc zejména malým podnikům, kde společnosti v nouzi dostávaly pomoc mezi 5 000 - 30 000 eur. Finance dostávaly ve velmi krátkém čase a bez zbytečné byrokracie. Kromě toho zde existovaly daňové úlevy, podpora rodin (ošetřovné) a mnoho dalšího.⁸⁵

Podniky ze všech sektorů ve Francii, které byly zasaženy vládními omezeními, mohly čerpat různé podpory, mimo jiné tzv. program Restart Grant - z něj mohly čerpat finance podniky z odvětví cestovního ruchu, stavebnictví, průmysl, noční kluby, divadla, velkoobchody, školy, pivovary atd. Na podporu neměly nárok firmy, které byly v úpadku nebo byly vyškrtnuty z rejstříku. Malé finanční příspěvky ve výši až 335 000 GBP mohly čerpat firmy za jakékoli období 3 let v době pandemie. Příspěvek na podnikání mohly firmy čerpat ve výši 1 600 000 GBP, po vyčerpání uvedeného příspěvku a splnění definovaných kritérií mohly dále čerpat finance až do výše 9 000 000 GBP. Byly realizovány podpory na udržení zaměstnání, státem garantované půjčky a odklad příspěvků na sociální zabezpečení během prvních dvou vln pandemie (březen až červenec 2020 a od října 2020 do března 2021). Výplaty v rámci těchto režimů dosáhly na konci června 2021 dotací 69 miliard eur (Fond pro udržení zaměstnání a Fond solidarity) a 161 miliard eur (půjčky garantované státem a odklad příspěvků), což představuje téměř 10 % francouzského HDP.⁸⁶

⁸⁵ SIMONS. *Covid* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.simmons-simmons.com/en/features/coronavirus-covid-19/ck8a77u3w14qg0a98se7bkm2r/government-and-regulatory-covid-19/ck8751rvl0spq0a88ae978fcv/government-measures-to-support-business/ck8j0civx169c09750q4kam2t/germany-business-support-guidance>

⁸⁶ GOV. *Covid* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/check-if-youre-eligible-for-the-coronavirus-additional-restrictions-grant>

Třetím zde analyzovaným případem bylo Rakousko - to nejvíce zasaženým firmám věnovalo program Corona-Hilfsfonds. V rámci tohoto programu bylo firmám rozděleno 15 mld. euro. Vláda firmám umožňovala čerpat úvěry se zárukou až 100 % dlužné sumy. Druhou částí pomoci byly nevratné příspěvky na pokrytí části fixních nákladů - příspěvky se odvíjely od míry propadu obrátu podniku po dobu max. 3 měsíců. Maximální výše podpory činila 90 mil. euro. O příspěvky směly žádat podniky, které měly pokles minimálně 40 % obrátu. Dalším programem byl kurzarbeit - u pracovníků, kterým chyběla mzda, stát kompenzoval prostřednictvím paušálů finance za chybějící hodiny a to v podobě nákladů na odvody. Firmy nesly pouze náklady za práci, kterou zaměstnanci skutečně vykonávaly. Na tento program bylo vyčleněno 12 mld. euro. Pro OSVČ byl vytvořen fond Härtefallfonds - krizový fond byl zřízen na podporu OSVČ a drobných podniků do 10 zaměstnanců, u kterých došlo v důsledku opatření proti šíření koronaviru, k výpadku velké části příjmů. Žadatelé měli nárok až na 2 000 euro měsíčně po dobu tří měsíců v závislosti na výši ušlého příjmu. V rámci první vlny byly poskytnuty prostředky v maximální výši 1000 euro na základě požadavku žadatele. Celkem bylo vyplaceno 121 mil. eur. Poté i zde došlo v další vlně ke zpřísnění podmínek čerpání bonusů. Pro start-up byl vytvořen balíček ve výši 150 mil. Euro, který se skládá ze dvou částí: polostátního fondu pomoci pro startupy (100 mil. eur) a fondu rizikového kapitálu (50 mil. eur).⁸⁷

Ať již je výše podpor jakákoliv, všechny státy mají něco společného. Tyto balíčky na podporu podniků a jednotlivců jsou největší v moderní historii.

4.2 Dopad kompenzačních bonusů na českou ekonomiku

Z výše uvedeného textu je tedy patrné, že pandemie viru Covid 19 měla obrovský dopad na život lidí po celé zeměkouli. Zde je poukázáno, jaký dopad měly poskytnuté bonusy firmám na českou ekonomiku, především na nezaměstnanost, zadlužení a počty podniků v zemi.

4.2.1 Vývoj HDP

Česká ekonomika se před pandemií viru Covid 19 nacházela v mírném růstu. Většího růstu nedosáhla, díky mírnému poklesu zahraničního obchodu. Postupné zpomalování ekonomiky

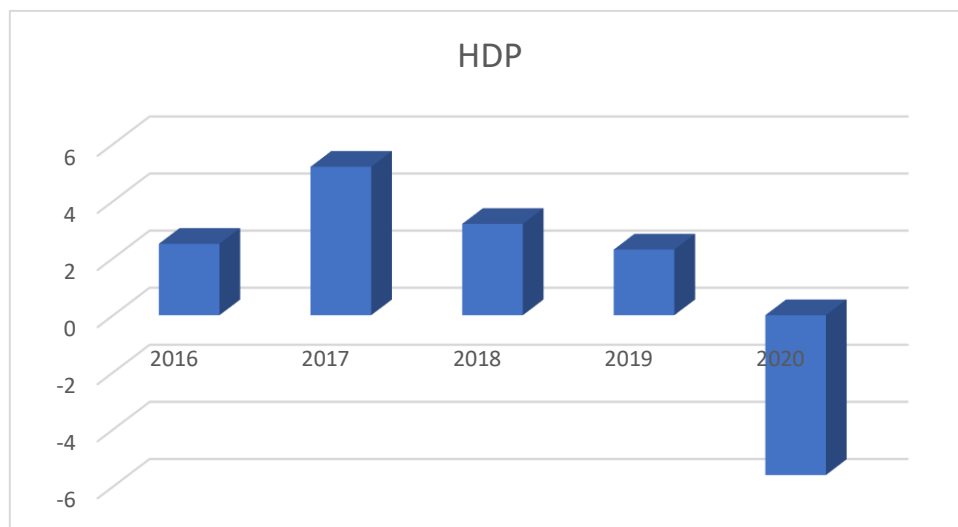
⁸⁷ EXPORT. *Rakousko* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.export.cz/aktuality/rakousko-uvolnilo-miliardy-eur-na-pomoc-ekonomice/>

začalo již v roce 2019. Na této stagnaci měl vliv především největší zahraniční obchodní partner České republiky, kterým je Německo. To bylo ještě před pandemií zasaženo velmi výrazně poklesem globální poptávky po automobilech. Samozřejmě, že zahraniční obchod České republiky neovlivňuje jen Německo, ale i např. Itálie a mnoho dalších zemí světa. Právě Itálie však byla před pandemií strukturálně nejslabší ekonomikou eurozóny a její růstový potenciál se blížil k nule. Nejen z tohoto důvodu odborníci očekávali, že v roce 2020 mělo dojít v České republice k růstu reálného HDP o 2,0 %. Díky zhoršení ekonomiky v Německu, se poté odhad HDP v České republice snížil na růst reálného HDP o 1,3 %. Čehož, jak víme, dosaženo nebylo a žádná z predikcí dosažena nebyla. Příchodem pandemie došlo k velkému omezení ekonomické aktivity v České republice, kdy ve třech vlnách pandemie zůstaly v provozu jen nezbytně nutné firmy. To samozřejmě vedlo k propadu HDP. Restriktivní opatření byla cílena na to, aby nedošlo ke zhroucení zdravotních zařízení, protože právě tehdy začínají ve velké míře umírat lidé, jako tomu bylo např. v Itálii. Byla to relativně bezvýchodná situace, protože i kdyby restriktce ze strany vlády učiněny nebyly, došlo by pravděpodobně k utlumení ekonomické aktivity, a to především z důvodu velkého množství nakažených osob v karanténě a také z obav, kdy lidé dobrovolně přestali chodit na veřejnost. To se stalo např. ve Švédsku, kde restriktce byly velmi nízké.

Veškerá výše uvedená opatření, měla velké následky na ekonomiku České republiky, což se projevilo v mnoha ukazatelích - ještě na začátku roku 2020 se očekávalo, že Česká republika v letošním roce poroste o cca 2 %. Avšak ve skutečnosti došlo k poklesu reálného HDP ve výši 5,6 %, jedná se o nejvyšší propad české ekonomiky, od vzniku samostatné České republiky. Přitom došlo k poklesu ekonomiky ve 2. čtvrtletí o 11 % meziročně a o 8,7 % mezi čtvrtletně. O tom, jaký bude vývoj v roce 2021, je zatím těžké hovořit. Dle predikce platí, že v letošním roce by mělo dojít k růstu ekonomiky o 2,8 %, především proočkovností obyvatelstva, většímu optimismu firem i také díky realizovaným opatřením vlády, která zabránila vyšší nezaměstnanosti a hlubšímu ekonomickému propadu v roce 2020.⁸⁸

⁸⁸ DELLOITE. *Výhledy české ekonomiky* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/about-deloitte/articles/vyhledy-ceske-ekonomiky-pro-rok-2021.html>

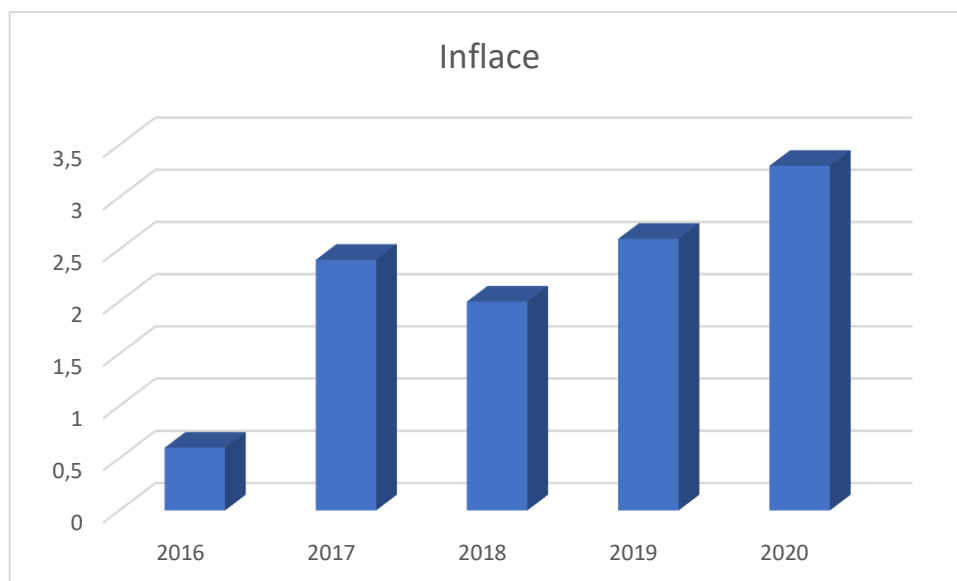
Graf 12 Vývoj české ekonomiky: HDP

Zdroj: Vlastní zpracování dle EUROSTAT [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h>

Co se týče dalšího ekonomického ukazatele v podobě inflace, ta v první části roku 2020 vzrostla na 3,2 %. Důvodem nárůstu bylo nezvýšení úrokové sazby, které by za běžných okolností ČNB zvýšila a mírné zpomalení inflace koncem roku. Pokles inflace v roce 2020 byl dán nižší cenou ropy (omezení dopravy kvůli pandemii, zpomalením cen elektřiny, tepla atd.). V roce 2021 chybí výraznější faktory proinflační a ve druhé polovině roku začala inflace výrazně růst, kdy v srpnu dosáhla dokonce 6 %. O vývoji inflace hovoří následující graf.

Graf 13 Vývoj české ekonomiky: inflace

Zdroj: Vlastní zpracování dle, EUROSTAT [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h>

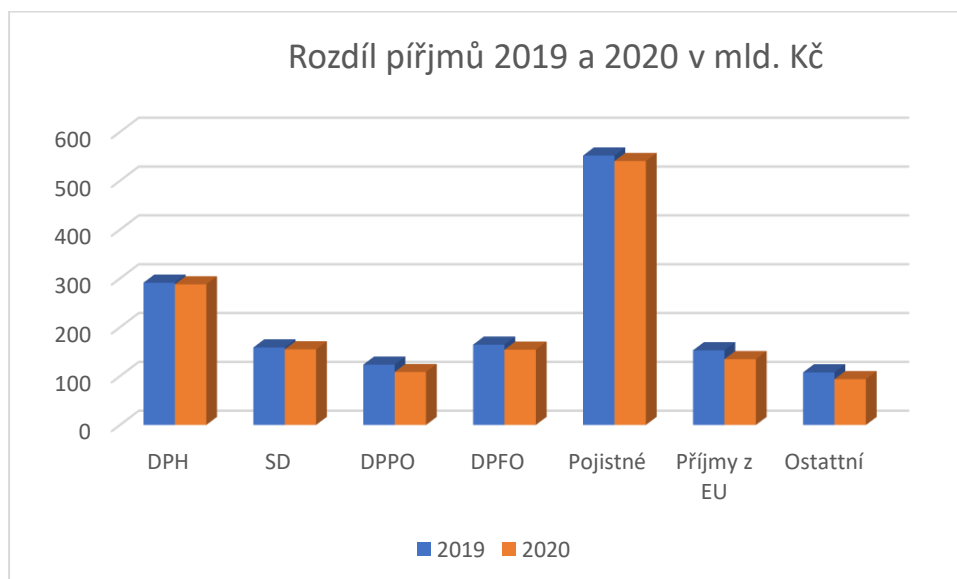
4.2.2 Veřejné finance a daňové příjmy

Veřejné finance zasáhl dramatický pokles z důvodu snížení ekonomické aktivity a poklesu daňových příjmů. Ještě v roce 2019 vládní sektor dosáhl přebytku ve výši 83 mld. Kč, což bylo cca 1,5 % HDP. V roce 2020 došlo k poklesu veřejných financí. Veřejné finance, jsou velmi citlivé na veškeré fiskálně důležité daně, povinné pojistné atd. Obecně mezi nejvíce senzitivní daně náleží daň z příjmu, nejméně senzitivní jsou zákonné pojistné a spotřební daně. Očekávaný propad příjmů daňových oproti plánovaným příjmům, je dán rozdílem produkční mezery, kterou by česká ekonomika vykazala, při původně očekávaném růstu reálného HDP o 2,2 %, a produkční mezery při propadu ekonomiky o 5,6 %. Dalším parametrem, který rozsah výpadku ve veřejných příjmech ovlivňuje je již zmíněná citlivost jednotlivých daní a pojistného na produkční mezeru. Celkem se příjmy v roce 2020 propadly o 47,7 mld. Kč. V relativním vyjádření se jedná o propad ve výši 3,1 %. Na tomto propadu má největší vliv propad daňových příjmů, ve výši 46,5 %.

Konkrétně má na poklesu daňových příjmů největší vliv pokles inkasa daně z příjmů právnických osob. Ty poklesly o 12,2 %, což v absolutním vyjádření znamená propad o 15,1 mld. Kč. Podnikatelské sektory, které byly krizí zasaženy, tak negenerovaly výraznou daňovou povinnost. Nutno podotknout, že dopad ekonomického vývoje na tento sektor se

promítne ještě v roce 2021. Inkaso daně z příjmu fyzických osob pokleslo o 42,0 %, jedná se o propad 3,3 mld. Kč. Vyplacené kompenzační bonusy v roce 2020 ve výši 24,4 mld. Kč a pokles objemu mezd i platů představuje pokles daně z příjmů fyzických osob placené plátcí ve výši 5,3 %, jedná se tak o 7,5 mld. Kč. Příspěvky z pojistného na sociální zabezpečení poklesly o 2 %. Výše inkasa byla snížena o prominuté pojistné placené zaměstnavatelem v rámci programu Antivirus C, a to ve výši 13,3 mld. Kč. Především díky poklesu maloobchodních tržeb došlo k poklesu inkasa daně z přidané hodnoty, ve výši 1,2 %, tj. 3,5 mld. Díky vládním nařízením, která výrazně omezila pohyb osob, turismus a jiné, došlo také k poklesu spotřební daně. Největší pokles byl zaznamenán u spotřební daně z minerálních olejů, zde došlo k poklesu o 8,2 %. To představuje pokles o 6,9 mld. Kč. Pokles u cestovního ruchu také způsobil snížení inkasa daně z lihu, které poklesly o 5,7 %, tj. o 0,5 mld. Kč. Naopak došlo k růstu inkasa spotřební daně z tabákových výrobků. Díky růstu sazby daně, došlo k růstu inkasa o cca 6 %, tj. o 3,6 mld. Kč. O tom, jak poklesly příjmy do státního rozpočtu, hovoří následující graf.

Graf 14 Vývoj příjmů veřejného rozpočtu 2019 a 2020

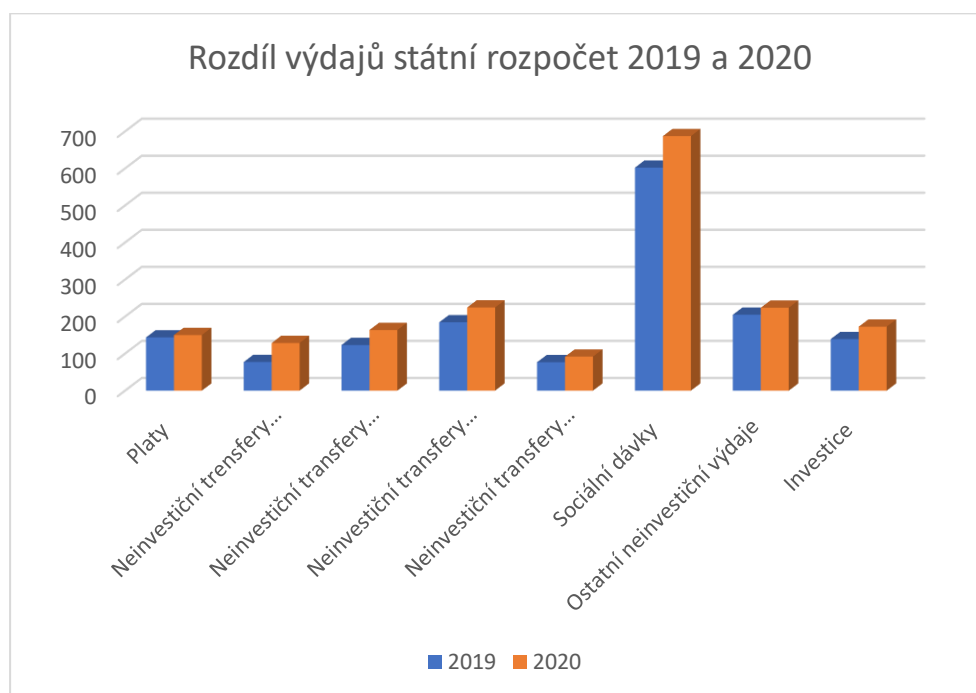

Zdroj: Vlastní zpracování dle MINISTERSTVO FINANČÍ. Veřejný rozpočet [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>

Na straně výdajů veřejných financí je možné uvést, že došlo k výraznému nárůstu. Meziročně tak došlo k růstu ve výši 291 mld. Kč, což znamená nárůst ve výši 18,8 %.

Výrazného nárůstu bylo dosaženo díky vyplaceným kompenzacím firmám, jednotlivcům a municipalitám atd. Došlo zde k růstu běžných výdajů o 18,2 % a k růstu výdajů kapitálových, a to ve výši 24,1 %. Kromě toho se zvýšily sociální dávky, a to ve výši 85,2 %, což souvisí i s růstem nezaměstnanosti, jak je uvedeno níže. Konkrétně např. došlo k valorizaci důchodu o 33 mld. Kč. Výrazně došlo k nárůstu na ošetřovné, a to ve výši cca 10 mld. Kč. Dávky v nezaměstnanosti vzrostly o 2,4 mld. Kč. V rámci běžných transfer podnikatelským subjektům došlo k růstu ve výši téměř 50 mld. Kč. Výdaje byly navýšeny především programem Antivirus A a B, a to v objemu 23,7 mld. Kč. Program COVID Nájemné představoval růst výdajů ve výši 4,1 mld. Kč, COVID Ubytování měl za následek růst výdajů ve výši 2,3 mld. Kč a ošetřovné pro OSVČ navýšilo výdaje pro firmy ve výši 2,3 mld. Kč. Mimo jiné došlo k růstu díky transferům do fondu Exportní garanční a pojišťovací společnosti. Zde se vklad navýšil o 4 mld. Kč. Dále došlo v srpnu k růstu podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, ve výši 1,0 mld. Kč. Na straně výdajů došlo k růstu výdajů na projekty Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014+, ve výši 4,3 mld. Kč. Což bylo ovlivněno podporou úvěrových programů, souvisejících s pandemií viru COVID. Transfery s neinvestičním charakterem v oblasti územních rozpočtů byly navýšeny o cca 40 mld. Kč. Obsahují růst platů o 20,9 mld. Kč, pedagogických i nepedagogických pracovníků na středních a základních školách o 10 %, posílení finančního zajištění sociální péče o 5,4 mld. Kč a jiné.

Graf 15 Vývoj výdajů veřejného rozpočtu 2019 a 2020

Zdroj: Vlastní zpracování dle MINISTERSTVO FINANČÍ. Veřejný rozpočet [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>

Díku růstu výdajů a poklesu příjmů do státního rozpočtu roste zadluženost státu, jak poukazuje následující tabulka.

Tabulka 6 Vývoj státního dluhu

	2016	2017	2018	2019	2020
Státní dluh celkem	1613	1624	1622	1640	2049
Domácí dluh	1343	1370	1386	1437	1882
zahraniční dluh	269	253	235	202	167,2

Zdroj: Vlastní zpracování dle MINISTERSTVO FINANČÍ. Veřejný rozpočet [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>

I v dalších letech je možné předpokládat, že pandemie bude mít nadále výrazný vliv na rozpočet České republiky. V roce 2020 se celkové příjmy snížily oproti plánu na 1 364,8 mld. Kč, jedná se o propad o cca 14 %. Na druhou stranu výdaje vzrostly na 1 864,8 mld. Kč, jedná se o nárůst ve výši cca 13 %. Byl tedy schválen schodek rozpočtu ve výši dalších 500 mld. Kč, jako reakce na aktuální vývoj. Růst na straně výdajů je daný

opatřeními ke stimulaci ekonomiky (kompenzační bonusy a jiné níže popsané programy).⁸⁹ Na straně příjmů je propad způsoben odpuštěním minimálních záloh, odpuštěním některých daní atd.

4.2.3 Vývoj nezaměstnanosti

Třetím ukazatelem z pohledu ekonomiky je nezaměstnanost. Ještě na začátku roku 2020 se řadila Česká republika na první příčky z pohledu nejnižší nezaměstnanosti v rámci celé Evropské unie. V zemi byla nezaměstnanost jen kolem 2 %. V první řadě je možné uvést, že v České republice je přibližně 1 milion rodin, které mají dítě mladší 12 let. Z tohoto počtu přibližně 600 tisíc rodin spoléhalo na to, že jejich děti chodí do školy či do mateřské školy. Příchodem viru Covid 19 vláda uzavřela mateřské školy a jeden z rodičů tak musel zůstat doma s dětmi. Částečně situaci zachraňují prarodiče a možnost práce z domova, což samozřejmě u všech povolání není reálné. Proto bylo přibližně 5-10 % zaměstnanců a podnikatelů vyřazeno z práce nebo výrazně omezeno v pracovní činnosti, kdy všechna odvětví byla zasažena pandemií.

Trh práce se tak začal propadat na jaře roku 2020. V březnu vzrostla nezaměstnanost na 3 %, v dubnu na 3,4 %, v červnu se přiblížily hodnoty 4 %.⁹⁰ Mírnější růst je daný zásahy vlády v podobě programu Anticovid a také velmi dobrým stavem na začátku roku. Jak uvádí Ministerstvo financí, celkově tedy nezaměstnanost v roce 2020 vzrostla na 3,3 %. V roce 2021 by měla činit nezaměstnanost 3,5 %.⁹¹ Situaci v letošním roce ovlivnila probíhající pandemie, která měla za následek, jak je patrné výše, zhoršení ekonomických ukazatelů a tempo růstu ekonomiky se postupně zpomalilo. Tato situace se projevila i na přístupu zaměstnavatelů, kteří jsou ve svých prognózách opatrnější, a lze očekávat, že poptávka po pracovní síle, zejména v segmentu služeb bude postupně dále klesat. O nezaměstnanosti poté hovoří následující graf.

⁸⁹ MFCR. *Makroekonomická predikce* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce>

⁹⁰ MPSV. *Nezaměstnanost* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statistiky>

⁹¹ MFCR. *Makroekonomická predikce* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce>

Graf 16 Vývoj české ekonomiky: nezaměstnanost

Zdroj: Vlastní zpracování dle EUROSTAT [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h>

Na snížení zaměstnanosti se v České republice podílely větší měrou ženy. Počet zaměstnaných žen se snížil o 45,7 tis. na 2 306,7 tis. Pokles počtu pracujících mužů byl přibližně poloviční, jejich počet se snížil o 22,5 tis. na 2 928,2 tis. Zastoupení žen mezi zaměstnanými se tak po několikaletém pozvolném růstu snížilo na 44,1 % (v roce 2019 to bylo 44,4 %). Pokles zaměstnanosti postihl především mladší lidi. Největší snížení počtu pracujících bylo patrné ve věkové skupině 25-39 let, přičemž pokles o 70,8 tis. byl výraznější než pokles obyvatelstva tohoto věku. Ve věkové skupině 15-24 let se snížila zaměstnanost o 28,1 tis., a to i přes nepatrný nárůst obyvatelstva. Naopak, při poklesu počtu obyvatel věkové skupiny 55-64 let se její zaměstnanost zvýšila o 16,5 tis. Nárůst v této skupině částečně ovlivňuje zvyšující se věková hranice pro odchod do důchodu, ovšem podíl na nárůstu v hodnoceném roce měla věková skupina 55-59 let, počet zaměstnaných osob ve věku 60-64 se nepatrně snížil o 2,4 tis. Jednalo se pouze o muže (pokles o 7,2 tis.), počet zaměstnaných žen v tomto věku se zvýšil o 4,8 tis. Zaměstnanost populace ve věku 65 let a více se snížila o 3,8 tis. Zaměstnanost v této věkové skupině ovlivňují také pracující důchodci, přitom počet pracujících důchodců v řádném starobním důchodu se proti roku 2019 snížil o 18,5 tis. na 192,6 tis. Míra zaměstnanosti se snížila především v mladších věkových skupinách. Patrný je pokles míry zaměstnanosti ve věkové skupině 15-24 let, a to o 2,9 p. b., jedná se především o pokles míry zaměstnanosti žen (o 4,9 p. b.). Ve věkové skupině 25-39 let se na poklesu

míry zaměstnanosti, a to o 1,8 p. b. také podílely především ženy, jejichž MZ se snížila o 2,9 p. b., což může souviset s péčí o děti. Na poklesu celkové zaměstnanosti se rozhodující mírou podíleli pracující v postavení zaměstnanců, kteří tvoří nejpočetnější skupinu zaměstnaných (83,1 %). Jejich počet se snížil o 61,1 tis. na 4 350,9 tis., pokles počtu mužů (o 15,1 tis.) na 2 334,4 tis. byl mírnější než pokles počtu žen (o 46,1 tis.) na 2 016,6 tis. Mezi zaměstnanými ženami je 87,4 % zaměstnankyň, mezi zaměstnanými muži tvoří zaměstnanci 79,7 %. Celkový počet podnikatelů klesl o 7,0 tis. na 884,0 tis. Snížil se jen počet podnikatelů se zaměstnanci (o 10,9 tis.), počet podnikatelů bez zaměstnanců a počet pomáhajících rodinných příslušníků se mírně zvýšil (o 1,7 tis., resp. 2,3 tis.). Zatímco ve skupině podnikatelů se zaměstnanci jde pokles především na vrub žen (snížení o 8,9 tis.), v kategorii podnikatelů bez zaměstnanců se na zvýšení podílely pouze ženy (nárůst o 7,5 tis.). Pouze v kategorii pomáhajících rodinných příslušníků došlo k nárůstu u obou pohlaví, vyššímu u žen. Pokles zaměstnanosti v sekundárním sektoru jde výhradně na vrub zpracovatelského průmyslu, v němž se zaměstnanost meziročně snížila o 56,6 tis. V ostatních odvětvích průmyslu (těžba a dobývání, zásobování vodou, činnosti související s odpady a zejména výroba a rozvod elektřiny, plynu a tepla) se zaměstnanost meziročně zvýšila. Podíl průmyslu na celkové zaměstnanosti se snížil o 0,4 p. b. na 29,7 %. Nejvýraznější dopad pandemie COVID-19 v absolutním vyjádření je patrný v terciárním sektoru, kde zaměstnanost zaznamenala pokles o 37,8 tis. na 3 148,6 tis. osob. V rámci tohoto sektoru se počet pracujících nejvíce snížil v odvětví „doprava a skladování“ (o 26,0 tis.), v odvětví „ubytování, stravování a pohostinství“ (o 20,9 tis.), v odvětví „velkoobchod a maloobchod, opravy motorových vozidel“ (o 12,8 tis.) a v odvětví „kulturní, zábavní a rekreační činnosti“ (o 9,2 tis.). Naproti tomu nárůst zaměstnanosti byl patrný pouze v odvětví „veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení“ (o 14,6 tis.), v odvětví „informační a komunikační činnosti“ (o 10,2 tis.), v odvětví „zdravotní a sociální péče“ (o 9,8 tis.) a v odvětví „vzdělávání“ (o 4,0 tis.). Podíl terciárního sektoru na celkové zaměstnanosti se (podobně jako sekundárního sektoru) meziročně nezměnil a činil 60,1 %. Podle vykonávaného zaměstnání (klasifikace zaměstnání CZ-ISCO) vzrostl pouze počet zaměstnaných ve třídě 2 – specialisté (o 31,9 tis.) a třídě 3 – techničtí a odborní pracovníci (o 7,6 tis.). Naopak nejvýraznější pokles zaměstnaných byl zaznamenán ve třídě 5 – pracovníci ve službách a prodeji (o 31,5 tis.) a třídě 8 - obsluha strojů a zařízení (o 24,9 tis.), což odpovídá změnám sektorové struktury zaměstnanosti.

4.2.4 Vývoj počtu podniků

Při pohledu na počet podniků spadajících do oblasti malých a středních firem je možné uvést, že pravděpodobně kompenzační bonusy zabránily většímu poklesu malých a středních firem a měly tedy svůj pozitivní efekt. Jak je totiž možné konkrétně z následující tabulky vyvodit, počet fyzických osob neklesal a spíše rostl. Mezi rokem 2020 a třetím čtvrtletím roku 2021 došlo k růstu soukromých podnikatelů o 1 %. Naopak došlo k poklesu soukromých podnikatelů, kteří podnikají dle jiných zákonů, a to o cca 3 000 firem, mezi rokem 2020 a 2021.

Tabulka 7 Vývoj počtu fyzických osob

	Fyzické osoby		
	soukromí podnikatelé podnikající živnostenského zákona	zemědělství podnikatelé	soukromí podnikatelé podnikající dle jiných zákonů
31. prosinec 2010	1 842 965	34 033	92 592
31. prosinec 2011	1 877 035	35 119	95 329
31. prosinec 2012	1 868 242	35 629	101 856
31. prosinec 2013	1 749 865	34 290	229 235
31. prosinec 2014	1 798 199	35 242	197 474
31. prosinec 2015	1 825 627	43 005	173 172
31. prosinec 2016	1 849 487	44 599	159 191
31. prosinec 2017	1 892 729	46 010	130 633
31. prosinec 2018	1 912 059	46 885	129 301
31. prosinec 2019	1 938 453	47 411	85 918
31. prosinec 2020	1 962 664	48 263	85 005
31. března 2021	1 944 869	48 423	83 831
31. června 2021	1 974 146	48 640	83 174
31. září 2021	1 982 108	48 697	82 965

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSU. Počet firem [online] Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=30831>

5 Výsledky a diskuze

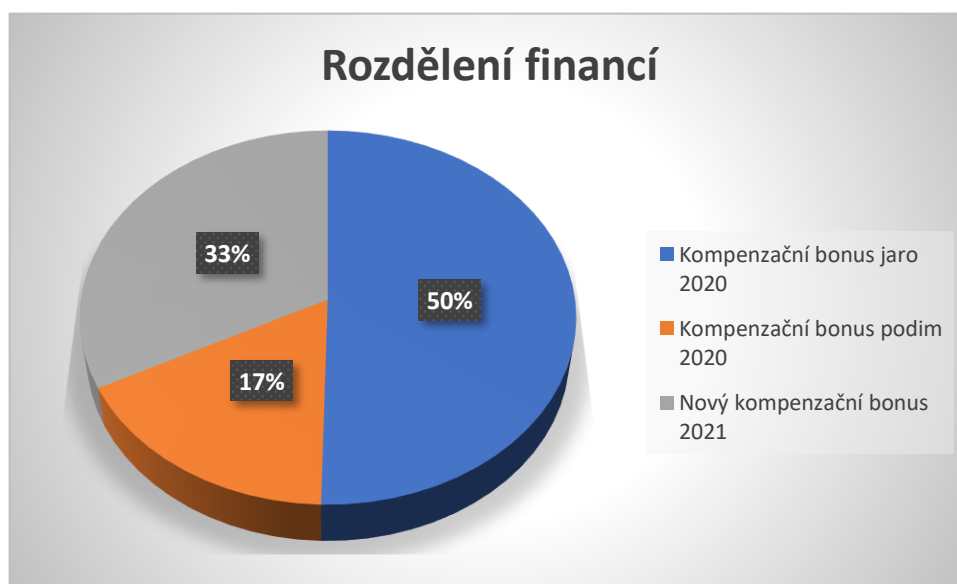
V rámci této diplomové práce bylo zjištěno mnoho důležitých a zajímavých informací. Zde je na místě nejprve vyhodnotit výzkumné otázky a poté je nutné definovat doporučení do budoucna v oblasti kompenzačních bonusů.

5.1 Vyhodnocení výzkumných otázek

První výzkumná otázka v této diplomové práci byla stanovena následovně: provedla vláda v rámci kompenzačních bonusů na podzim výrazné změny, které vedly k tomu, že mnoho firem, které pomoc potřebovalo, na ni nedosáhlo?

Na tuto výzkumnou otázku je možné odpovědět kladně. V průběhu kompenzačních bonusů byly skutečně učiněny výrazné změny, jak vypovídá následující graf. Rozdělení financí je uvedeno v následujícím grafu. Nejvíce financí bylo vyplaceno v prvním období, a to 50 %. Ve druhém období bylo vyplaceno jen 17 % a v posledním roce jen 33 %.

Graf 17 Rozdělení financí

Zdroj: Vlastní zpracování

V rámci prvního období je možné uvést, že kompenzační bonus vláda přidělila téměř všem, kdo o něj požádal a splnil podmínky, které nebyly přísné. Na podzim roku 2020 vláda skutečně zpřísnila podmínky s cílem dát podporu jen těm, kdo to skutečně potřebují. Tím se mělo předcházet situacím, že žadatelé budou čerpat více finančních prostředků z různých

programů. Což se záhy ukázalo jako nevhodné a bylo koncem roku změněno. Malé firmy mohly získat podporu z více programů najednou (kompenzační bonus, Antivirus, ošetřovné). Prakticky mohly podporu získat jen ty firmy, kterým vláda bezprostředně zakázala a omezila činnost. Nejedná se však již o bezprostřední omezení. Podporu také nezískají podnikatelé, kteří zůstali v karanténě. Skutečná podpora však nebyla celých 15 000 Kč, protože z této částky musely odvést sociální a zdravotní pojištění. Na podporu však již nedosáhly ty firmy, kterým se snížily tržby jen cca o 15 % tržeb, i když ze zbylé části nezaplatí ani nájem. Výrazně byly zasaženy např. firmy z oblasti cestovního ruchu. Cestovní ruch zakázán nebyl, na podzim také nebyl zakázán příjezd zahraničních turistů. Avšak jak všichni víme, např. v Praze byl nepatrný počet zahraničních turistů a tržby firem se dramaticky snížily, přesto podnikatelé na kompenzační bonus nedosáhli. Mohli však následně žádat o jinou podporu např. Covid Cestovní ruch, které byly podmíněny splněním požadavků, které již nejsou v předmětu zájmu této práce. Ve třetím meziočném období byly přitom podpory poskytnuty v různé výši a v různé době. O počtu vyřízených žádostí následně hovoří následující tabulka.

Tabulka 8 Vývoj přijatých a kladně vyřízených žádostí

Období	Přijaté žádosti	Kladně vyřízené žádosti	Podíl
První období	156630	155556	99,31 %
Druhé období	165161	165091	99,96 %
Třetí období	151776	151664	99,93 %
Čtvrté období	106145	104562	98,51 %

Zdroj: vlastní zpracování

V následujícím grafu je uveden vývoj počty proplacených žádostí.

Graf 18 Vývoj počet proplacených žádostí

Zdroj: vlastní zpracování

Vývoj celkově vyplacených bonusů je poté možné spatřit v následujícím grafu. Nejvíce financí bylo směřováno žadatelům ve druhém období a poté ve třetím.

Graf 19 Vývoj počet proplacených žádostí

Zdroj: vlastní zpracování

Druhá výzkumná otázka této diplomové práce zněla následovně: Vedly kompenzační bonusy a jiné podpory k tomu, že nezaměstnanost na jaře roku 2021 se nezvýšila o více než 3 %, oproti úrovni před pandemií viru Covid 19? Tuto výzkumnou otázku není možné

potvrdit. Vlivem pandemie se nezaměstnanost zvýšila z cca 2 % na 4,3 % v květnu roku 2021. I když byly realizovány různé programy, došlo k výraznému nárůstu nezaměstnanosti.

Výzkumná třetí otázka byla stanovena následovně: Představovaly vyplacené kompenzační bonusy v roce 2020 pokles daně z příjmů fyzických osob ve výši minimálně 5 %? Na tuto výzkumnou otázku je možné odpovědět kladně. Bylo zjištěno, že vyplacené kompenzační bonusy v roce 2020 ve výši 24,4 mld. Kč a pokles objemu mezd a platů, představuje pokles daně z příjmů fyzických osob placené plátcí ve výši 5,3 %. Jedná se tak o 7,5 mld. Kč.

5.2 Definování doporučení

V této poslední kapitole diplomové práce je vhodné navrhnout možná doporučení související s danou problematikou.

Zde je možné si vzít příklad z Rakouska či z Německa. Obecně se v těchto dvou zemích podpora pro podnikatele odlišuje od českého systému. V první řadě je zde podpora více decentralizovaná, všechny instituce mají své regionální pobočky a zastoupení v každé spolkové zemi. Proto je možné poskytovat podporu podnikům snadněji a rychleji. Dalším výrazným rozdílem oproti České republice je vysoká úroveň organizace celého systému. Což v době pandemie vedlo k tomu, že podpora byla firmám poskytnuta rychle a bez výrazných administrativních průtahů, které byly zaznamenány v České republice, kde často firmy na podporu čekaly i např. 3 měsíce. Což v případě výpadků tržeb může ve firmě znamenat i fatální následky v podobě úpadku celé firmy. V Rakousku a v Německu čekali podnikatelé na podporu od státu nejvýše 14 dnů. Do budoucna je tedy nutné obecně snížit administrativní náročnost pro malé podniky, zlepšit celý systém koordinace a to nejen v době pandemie viru. Obecně je administrativní náročnost z pohledu malých firem velmi vysoká a malé firmy se tak musí potýkat s velkými problémy. I když určitá kladná změna byla učiněna zavedením paušální daně od ledna roku 2021. Zde je možné také poukázat na problematiku vyšší elektronizace veřejné správy, která ještě nebyla dokončena. Díky ní by mohlo dojít k urychlení jednání s úřady.

Společně mají všechny programy ve sledovaných zemích to, že byly rozděleny do třech období, tedy na období jaro 2020, podzim 2020 a jaro 2021. Německo i Rakousko nabízejí více programů, které mohou podniky využít. Což je samozřejmě výhodné a znamená to, že si podniky mohou vybrat z více programů a využít ty, které skutečně potřebují. V České

republice se postupem času také navyšovaly podpory, bohužel některé vznikly až v roce 2021, tj. téměř rok po příchodu pandemie. Další problém v České republice byl to, že díky nepřiměřeně zhoršeným podmínkám v programu kompenzační bonus, nemohly české firmy často pokrýt své fixní náklady, což se v Rakousku či Německu nestalo. V Německu získaly malé i střední firmy jednorázovou nenávratnou dotaci pro období 3 měsíců ve výši až 9 tisíc Eur (podniky do 5 zaměstnanců) respektive do 15 tisíc Eur (podniky do 10 zaměstnanců), kdy dotace byla určena na krytí fixních nákladů. Což v přepočtu na české koruny představuje částku 225 000 – 375 000 Kč. Jedná se tedy o mnohonásobně vyšší částku, než kterou nabízela Česká republika v podobě kompenzačních bonusů. Tato částka byla jednorázová a firmy mohly čerpat mimo jiné i další podpory.

V České republice bylo kritizováno, že některé firmy např. auditori, poradci na podporu nedosáhli, přesto na ně vlády jiných zemí myslely, např. v Německu ve speciálních programech. Zde mohly i neziskové organizace, svobodná povolání žádat o podporu ve výši 80 %, 50 % či 40 % fixních nákladů v případě poklesu tržeb ve výši 70 %, 50-70 % nebo 40-50 %. Bohužel v České republice se na krytí fixních nákladů nebral takový zřetel, jako tomu bylo v zahraničí. Vláda sice poskytla podporu na krytí např. nájemného, ale z vlastní zkušenosti mohu uvést, že žádosti byly velmi složité. Malý živnostníci proto často ani žádost nerealizovali byt existovali poradci, kteří poradenstvím na toto téma založili vlastní živnost, ale mnohdy byl jejich podíl na úspěšné žádosti např. i 40 %.

Maximální výše podpor byla v zahraničí také vyšší. Např. na krytí fixních nákladů byla v Německu poskytnuta podpora ve výši až 50 000 eur měsíčně. Což je v přepočtu na koruny mnohonásobně vyšší částka, než kterou mohly firmy v České republice získat celkově.

V Rakousku byla také realizována velká podpora firmám v oblasti gastronomie, protože i zde se firmy uzavřely. Podniky měly pak jistotu, že získají peníze brzy zpět. Firmy získaly náhradu až ve výši 80 % obratu za stejný měsíc loňského roku. Přitom opět i zde byly peníze firmám doručeny v krátké době (maximálně do čtrnácti dnů). Což by bylo do budoucna vhodné doporučit i v České republice.

O podporu žádají rakouští provozovatelé restaurací a hotelů prostřednictvím webového rozhraní ministerstva financí, obdobně jako je tomu v České republice. Výše podpory se zde vypočítala po zadání konkrétních dat sama, nedocházelo tedy k tomu, co bylo patrné v České republice, že firmy nevěděly, o jakou částku si mohou požádat. Tou dobou byly restaurace

v Česku zavřené už přes dva týdny a vyhlídka na kompenzaci se nerýsovala, natož možnost, že by podpora přišla v zásadě automaticky a s využitím dat, jež státní správa o podnikatelích má z předchozích let. Opět tedy přichází na řadu elektronizace veřejné správy v České republice. O kompletní elektronizaci se veřejná správa v České republice pokouší již řadu let. Do této oblasti bylo směřováno obrovské množství finančních prostředků, přitom však nedošlo ještě k tomu, aby si úřady mezi sebou navzájem získávaly data, jako tomu je běžné v jiných státech světa.

6 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo na základě analýzy vyhodnotit dopady kompenzačních bonusů poskytovaných v souvislosti s pandemií Covid-19 a navrhnout možná doporučení související s danou problematikou. Tento primární cíl byl v diplomové práci dle mého posouzení dosažen.

Bylo zjištěno, že vir Covid 19 je onemocnění infekční, které je lehce přenosné. Není to však první pandemie svého druhu, i když je mnohdy označována za precedent. Příkladem je těžký akutní respirační syndrom (SARS), který zasáhl zemi v roce 2003. Ovšem tato pandemie neměla takové následky, jako je u pandemie Covid 19. Ta má kromě velmi vysokých ztrát na životech i negativní vliv na ekonomickou stránku všech zemí světa.

Vláda proto příchodem pandemie učinila nejednu změnu a vyhlásila nejrůznější nařízení, i když byly často chaotické a nejednotné. Docházelo k prodlužování, zavádění nových nařízení, tvorbě výjimek z uvedených opatření, ale podstata opatření zůstala stále shodná – jejím cílem bylo omezení styku osob a tím snížit šíření nákazy. Mezi základní opatření, která vláda v České republice zavedla, náleželo uzavření škol základních, středních, mateřských i vysokých. Také byla uzavřena školská zařízení, všech provozoven kromě klíčových odvětví, byly zakázány veřejné akce, zakázáno bylo shromažďování, došlo k omezení vnitrostátního pohybu a uzavření hranic atd. Tato nařízení představovala samozřejmě výpadky příjmů nepřehledného množství firem i fyzických osob. Na podporu fyzických a právnických osob v době epidemie připravila vláda České republiky různé balíčky a pomoci. Nejvýraznějším a z pohledu této práce nejdůležitějším krokem v této době bylo schválení zákona o kompenzačním bonusu. Zákon vešel v platnost 14.4.2020. Dne 22.4.2020 byl zákon novelizován a to s cílem prodloužit poskytnutí bonusu od 1.5. do 8.6.2020. Kompenzační bonus je finanční bonus ve výši 500 Kč, později navýšen na 1000 Kč. Subjektem kompenzačního bonusu byly ve všech třech obdobích OSVČ, jednatelé společností s ručením omezeným a pracovníci na dohodu.

Uvedením do praxe bylo zjištěno, že se kompenzační bonusy neobešly bez dalších úprav a množství změn, na které si lidé, podniky i opozice stěžovali. Po prvních měsících v praxi zavedla vláda velmi přísná kritéria, po jejichž splnění mohly firmy i podnikatelé o dotaci žádat. Tato kritéria byla velmi striktní a mnoho firem na ni nedosáhlo. Proto v roce 2021 byla učiněna další změna, kterou se přiblížily podmínky pro čerpání kompenzačním

bonusům v zahraniční, především v Rakousku či v Německu. Částky, které mohly české firmy čerpat, však podobné určitě nebyly. V poslední kapitole této diplomové práce je poté nastíněno doporučení, které by mělo být v případě vzniku podobných pandemií učiněno. V první řadě by měla být podpora podnikatelům poskytována rychleji a snadněji. Do budoucna je tedy nutné obecně snížit administrativní náročnost pro malé podniky, zlepšit celý systém koordinace, a to nejen v době pandemie viru. Obecně je administrativní náročnost z pohledu malých firem velmi vysoká a malé firmy se tak musí potýkat s velkými problémy. I když určitá kladná změna byla učiněna zavedením paušální daně od ledna roku 2021. Zde je možné také poukázat na problematiku vyšší elektronizace veřejné správy, která ještě nebyla dokončena. Díky ní by mohlo dojít k urychlení jednání s úřady. Dalším problémem v České republice bylo to, že díky nepřiměřeně zhoršeným podmínkám v programu kompenzační bonus, nemohly české firmy mnohdy pokrýt své fixní náklady, což se v Rakousku či Německu stát nemohlo. V České republice bylo kritizováno také to, že některé firmy, jakými byli např. auditoři, poradci na podporu nedosáhli. Na ně však vlády jiných zemí, např. v Německu myslely ve speciálních programech. Což by bylo do budoucna vhodné změnit i v České republice. Podnikům v oblasti gastronomie v České republice by měla být realizována větší podpora, protože i zde se firmy uzavřely a podniky neměly jistotu, že získají peníze zpět. Provozovatelé restaurací a hotelů žádali o podporu prostřednictvím webového rozhraní ministerstva financí, ale výše podpory zde nebyla vyčíslená konkrétně a docházelo tedy k tomu, že firmy nevěděly, o jakou částku si mohou požádat. Tou dobou byly restaurace v Česku zavřené už přes dva týdny a vyhlídka na kompenzaci se nerýsovala, natož možnost, že by podpora přišla v zásadě automaticky a s využitím dat, jež státní správa o podnikatelích už má. Opět tedy přichází na řadu elektronizace veřejné správy v České republice. O kompletní elektronizaci se veřejná správa v České republice pokouší již řadu let. Do této oblasti již bylo směřováno obrovské množství finančních prostředků, přitom však nedošlo ještě k tomu, aby si úřady navzájem získávaly data, jako tomu je běžné v jiných státech světa.

7 Seznam použitých zdrojů

- Odborná literatura

BAKEŠ, M. a kol., *Finanční právo*. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN 80-7400-440-7

BEGLEY, S., *What explains Covid-19's lethality for the elderly? Scientists look to 'twilight' of the immune system.* [online]. March, 2021. [cit. 2021-09-16]. Dostupné z: <https://www.statnews.com/2020/03/30/what-explains-coronavirus-lethality-for-elderly/>

BOČEK, J., HROCH, J., *Pod povrchem karantény: psychické problémy, násilí, sebevraždy. Co už teď prozrazují data?* [online]. Duben, 2020. [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-domaci-nasili-sebevrazdy-uzkost-panika-deprese_2004070600_jab

CIHELKOVÁ, E., a kol., *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje - World economy: general trends in its development*. 1. vydání, xxxvi, Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-155-0

ČERNOHORSKÝ, J., TEPLÝ, P., *Základy financí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 80-247-7463-1

DOZA, B., Md., a kol. *COVID-19 pandemic, socioeconomic crisis and human stress in resource-limited settings: A case from Bangladesh.* [online]. May, 2021. [cit. 2021-05-15]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844020309075>

DUŠEK, J., SEDLÁČEK, J., *Daně z příjmů 2014: přehledy, daňové a účetní tabulky*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 80-271-9038-X

HALE, T., a kol., *Variation in Government Responses to COVID-19*. [Online] 2020. [cit.: 2021-04-18]. Dostupné z :<https://www.bsg.ox.ac.uk/sites/default/files/2021-03/BSG-WP-2020-032-v11.pdf>

KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie a politika*. Vyd. 5. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 8073575748

MAAYTOVÁ, A., *Veřejné finance*. Praha: VŠEM, 2014. ISBN 80-867-3090-5

MACHÁČEK, I., *Daň z příjmů fyzických osob 2010 : praktická pomůcka k daňové optimalizaci*. Vyd. 1., Praha: C.H.Beck, 2010. ISBN 80-740-0188-1

MALLAPATY, S., *Why does the coronavirus spread so easily between people?* [online]. March 2020 [cit. 2020-08-29]. Dostupné z: <https://www.nature.com/articles/d41586-020-00660-x>

MANKIW, G., N., *Zásady ekonomie*. Praha: Grada Publishing, 1999, ISBN 80-7169-891-3

MÜLLEROVÁ, L., ŠINDELÁŘ, M., *Účetnictví, daně a audit v obchodních korporacích*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 80-247-5806-7

NESET, P., a kol., *Makroekonomie*. Praha: Management Press, 2018. ISBN 80-726-1537-

7

PATHAK, S., K., *General Details of Structural Proteins of Coronaviruses with Special Reference of SARS-COV-2 or COVID-19*. Faculty of Veterinary and Animal Sciences, Banaras Hindu University, 2020

PAVELKA, T., *Makroekonomie: základní kurz*. 3. vydání. Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-58-4

PAVLÁT, V., *Burzy cenných papírů*. Praha: VŠFS, 2003. ISBN 80-239-0230-X

PEKOVÁ, J., *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 80-735-7698-8

PEKOVÁ, J., *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 80-735-7698-8

PEKOVÁ, J., *Hospodaření obcí a rozpočet*. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-8596-334-5

PELCL, V., PELECH, P., *Daně z příjmů s komentářem*. Praha: Anag, 2020. ISBN 80-7554-277-9

POKORNÁ, K., *Zásahy státu do ekonomiky za krizové situace, hodnocení ze strany veřejnosti*. Pardubice: bakalářská práce, 2021

POMEA, M., *Existují nesmírné důkazy o tom, že koronavirus vzešel z laboratoře ve Wu-chanu* [online]. Květen 2020 [cit. 2020-08-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/koronavirus-laborator-wu-chan-cina-usa-mike-pompeo_2005032032_wei

RADVAN, M., a kol., *Finanční právo a finanční správa – Berní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 8021047321

RIDLEY, M., a kol., *Poverty, Depression, and Anxiety: Causal Evidence and Mechanismus*. Mimeo, 2020

SEDLÁKOVÁ, R., *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 80-247-3568-9

SHEREEN, M., a kol., *COVID-19 infection: Origin, transmission, and characteristics of human coronaviruses*. Journal of Advanced Research, 2020. DOI:24.10.1016/j.jare.2020.03.005

SOUKUP, J., *Oběťmi koronaviru v Česku jsou dominantně senioři*, [online]. říjen 2020. [cit. 2021-09-16]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/853-79-obetmi-koronaviru-v-cesku-jsou-dominantne-seniori-40339332>

STARÝ, M., *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009. ISBN 978-808-7109-151

ŠIROKÝ, J., *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. Praha: C.H.Beck. 2008. ISBN 80-740-0005-2

ŠULC, Z., *Daňová soustava v mechanismu fungování ekonomiky*. Vyd. 1. Praha: S.n., 1990. ISBN 8070140321

TAUSCZIK, Y., a kol., *Public anxiety and information seeking following the H1N1 outbreak: blogs, newspaper articles, and wikipedia visits*. Health Commun. 27(2), 2011. str. 179-185. Doi.org/10.1080/10410236.2011.571759

VITENU, S., P., *The Impact of Covid-19 Pandemic on the Global Economy: Emphasis on Poverty Alleviation and Economic Growth*, Finance Research Letters, 2021. s. 32-33. DOI:10.18488/journal.29.2021.81.32.43

- **Oficiální dokumenty**

Česko. Zákon č. 2/1993 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod

Česko. Zákon č. 94/2021 ze dne 26. února 2021 o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů

Česko. Zákon č. 95/2021 ze dne 25. února 2021 o kompenzačním bonusu pro rok 2021

Česko. Zákon č. 159/2020 ze dne 9. dubna 2020 o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2

Česko. Zákon č. 258/2000 ze dne 14. července 2000 o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

Česko. Zákon č. 280/2009 ze dne 22. července 2009 daňový řád

Česko. Zákon č. 449/2020 ze dne 29. října 2020 kterým se mění zákon č. 137/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti evidence tržeb v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu, ve znění pozdějších předpisů

Česko. Zákon č. 455/1991 ze dne 2. října 1991 o živnostenském podnikání

Česko. Zákon č. 586/1992 ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů

Česko. Zákon č. 600/2020 ze dne 18. prosince 2020 o státním rozpočtu České republiky na rok 2021

Ministerstvo financí. Vyhláška č. 323/2002 ze dne 2. července 2002 o rozpočtové skladbě

Vláda ČR. Usnesení č. 32/2021 ze dne 28. ledna 2021 č. 79 o přijetí krizového opatření

Vláda ČR. Usnesení č. 109/2020 ze dne 19. března 2020 č. 262 o přijetí krizového opatření

Vláda ČR. Usnesení č. 130/2020 ze dne 26. března 2020 č. 305 o přijetí krizového opatření

Vláda ČR. Usnesení č. 194/2020 ze dne 23. dubna 2020 č. 452 o přijetí krizového opatření

Vláda ČR. Usnesení č. 311/2020 ze dne 26. března 2020 k programu Ošetřovné pro OSVČ

Vláda ČR. Usnesení č. 391/2020 ze dne 30. září 2020 č. 957 o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky

Vláda ČR. Usnesení č. 399/2020 ze dne 8. října 2020 č. 995 o přijetí krizového opatření

Vláda ČR. Usnesení č. 401/2020 ze dne 8. října 2020 č. 997 o přijetí krizového opatření

Vláda ČR. Usnesení č. 578/2020 ze dne 21. prosince 2020 č. 1370 o přijetí krizového opatření

- **Internetové stránky**

AION CS. *8 Ao 17/2021 – 63* [online]. Červenec, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/8-ao-17-2021-63> Rozsudek NSS ze dne 27. 07. 2021

BBC. *Business* [online]. Duben, 2020 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-51706225>

COVID PORTÁL. *Vládní usnesení* [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/>

ČSÚ. *Databáze Eurostatu* [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h>

ČSÚ. *Počet firem* [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=30831>

DELLOITTE. *Výhledy české ekonomiky* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/about-deloitte/articles/vyhledy-ceske-ekonomiky-pro-rok-2021.html>

DENIK. *Cestovní ruch*, [online] Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://ustecky.denik.cz/podnikani/cestovni-ruch-koronavirus-vlada-20201216.html>

DENIK. *Kompenzační bonus*, [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://benesovsky.denik.cz/podnikani/kompenzacni-bonus-zivnostnici-20210210.html>

EXPORT. *Rakousko* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.export.cz/aktuality/rakousko-uvolnilo-miliardy-eur-na-pomoc-ekonomice/>

GOV. *Covid* [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/check-if-youre-eligible-for-the-coronavirus-additional-restrictions-grant>

ILO. *About the ILO* [online]. June, 2021. [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_794834/lang-en/index.htm

MESEC. *Kompenzace*, [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/kompenzace-pro-osvc-kontrola-interni-septanda-nyni-rika-ze-ne/>

MFCR. *Informační leták*, [online]. Zář, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>

MFCR. *Makroekonomická predikce* [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce>

MFCR. *Veřejný rozpočet* [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>

MPSV. *Nezaměstnanost* [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statistiky>

OURWORLDINDATA. *Stringen* [online]. Duben, 2020 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://ourworldindata.org/grapher/covid-stringency-index?time=2021-01-05>

SEZNAM. *Počet nakažených covidem-19* [online]. Září, 2021. [cit. 2021-09-25]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/pocet-nakazenych-cr-koronavirus-120166>

SIMONS. *Covid* [online]. Září, 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <https://www.simmons-simmons.com/en/features/coronavirus-covid-19/ck8a77u3w14qg0a98se7bkm2r/government-and-regulatory-covid-19/ck8751rvl0spq0a88ae978fcv/government-measures-to-support-business/ck8j0civx169c09750q4kam2t/germany-business-support-guidance>

STUDIE MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ: *Vliv pandemie na obyvatele*, [online]. Únor, 2020. [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: [www.mzcr.cz › wp-content › uploads › 2020/01](http://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/01)

WHO. *Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS)* [online]. Zář 2021 [cit. 2020-08-29].
Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/severe-acute-respiratory-syndrome#tab=tab_1

WORLDMETERS, *Statistics* [online]. Leden, 2021 [cit. 2021-09-16]. Dostupné z:
<https://www.worldometers.info/world-population/>